

BRANKO MATULIĆ

**SLIKAR PAVAO PAVE GOSPODNETIĆ
POSTIRSKI I BRAČKI “BUKOVAC“**

BRANKO MATULIĆ

**SLIKAR PAVAO PAVE GOSPODNETIĆ
POSTIRSKI I BRAČKI “BUKOVAC“**

Postira 2008.

SADRŽAJ

Uvod
«Bukovčev» povjesno i umjetničko naslijede
Vrijeme rođenja Pavla Gospodnetića “Bukovca”
Slikarstvo kao životni izbor
Zadnji «pengač» prošlih vremena i navjestitelj hrvatske naive
Sažetak na engleskom
Sažetak na talijanskom
Katalog
Popis slika.....
Popis literature

Riječ urednika

Naša škola nosi ime Vladimira Nazora, pjesnika koji se rodio u Postirima. U želji da sačuvamo uspomenu na hrvatskog pjesnika Vladimira Nazora, a ujedno i svog sumještanina, 1996. godine utemeljili smo prosvjetno-kulturnu manifestaciju "NAZOROVI DANI", sa sjedištem u Postirima.

Od te godine do danas, svake godine, u svibnju mjesecu, održavaju se "NAZOROVI DANI".

Tijekom naše burne povijesti , pored Vladimira Nazora, u Postirima su se rodile, živjele i djelovale znamenite ličnosti kao što su: Vicko Gospodnetić, don Juraj Hranueli, dr Ivan Matija Škarić, dr Josip Škarić, don Roko Kalafatić, Nikola Lazanić, Pave Gospodnetić "Bukovac", don Ante Marušić, msgr Josip Arnerić, don Roko Slovinić, dr Ivan Ivanišević Jurišić, Vladimir Nazor... U okviru " Nazorovih dana" valorizirali smo neke od navedenih Postirana, tako da smo do sada predstavili život i djelo dr. Ivana Matiju Škarića, don Roka Slovinića, a na ovogodišnjim "Nazorovim danima" predstaviti ćemo slikara Pavu Gospodnetića (1892.–1967.) prvog hrvatskog naivca.

Don Jozo Grgičević u to vrijeme mjesni župnik Postira i sam je za potrebe crkve naručivao slike od Pave Bukovca. Oduševljen marljivošću i kvalitetama učinjenih narudžbi župnik od milja daje mu nadimak "Bukovac". Njemu u čast dr Branko Matulić posvetio je knjigu – monografiju , kao još jedan doprinos bogatoj kulturnoj baštini mjesta Postira, koju Organizacijski odbor "Nazorovi dani" Postira tiska a velikim zadovoljstvom.

Andrija Biličić

Uvod

U sretnom neznanju moga djetinjstva, čudeći se i istražujući djetinje bezazleno sve oko sebe, uvjek su me pogledom pratila dva blaga lica. Uhvaćena u nekom sretnom trenutku, smiješila su mi se sa zidovima hodnika rodne mi kuće izazivajući u meni strahopoštovanje i radoznalost. Bili su to portreti braće mog oca, koji su svoj mladi život okončali za Drugoga

svjetskoga rata, a u dušama bližnjih nastavili živjeti i dalje preko portreta naslikanih – kako i od koga?!

Naslikao ih je Pavao Pave Gospodnetić zvani "Bukovac", čije ime stariji Postirani izgovaraju sa strahopoštovanjem, a koje meni tada nije značilo ništa. Nikakvo čudo jer sam prvi put udahnuo zrak desetak godina nakon smrti Pavla Gospodnetića i tada nitko nije mogao zamisliti da će sa starim samoukim slikarem naivcem, bračkim "Bukovcem", postati na neki način vrlo blizak. Mnogo godina poslije nego sam prvi put čuo ime postirskoga "Bukovca", život me odveo na studij likovnih umjetnosti. Slušajući predavanje o hrvatskim umjetnicima devetnaestog i dvadesetog stoljeća, u ušima je opet zazvonio poznati naziv. No bilo je to prezime slavnog i onda vodećog hrvatskog slikara Vlahe Bukovca. Pa tko je onda "Bukovac" kojeg spominju moji mještani?!

S tim je pitanjem počelo je moje druženje i zbližavanje sa radom nepoznatog i skromnog, ali vrlo plodnog samoukog slikara, koji je od kraja prvog svjetskog rata pa sve do sedamdesetih godina prošloga stoljeća, unosio svojim djelovanjem dah likovne kulture u svoj životni krajobraz. On je na svoj način, nastavljao ono što su još davno započeli kipari Nikola Lazanić i Pavao Gospodnetić, pjesnici Ivan Ivanišević Jurišić, Marko Arnerić i Vladimir Nazor, prevoditelj dr. Ivan Matij Škarić, liječnik Josip Škarić i mnogi drugi. Naime svi nabrojeni rodili su se u Postirima na Braču i svoj duhovni raskoš pronijeli diljem domovine i svijeta. Pojava jednog slikara u provinciji daleko od središta kulturno – umjetničkih zbivanja je utoliko manje čudna, a više prepoznatljiva kao nastavak djelovanja darovitih pojedinaca poniklih iz ovog malog mjesta. Zasigurno će tako biti i u buduće.

Mnogo bi zahvalnije bilo baviti se proučavanjem nekog poznatijeg i popularnijeg umjetnika o kome se dosta pisalo i govorilo i o čijem životu i

radu postoje zabilješke na svakom koraku. No mene je zainteresiralo upravo suprotno. Obična, nepoznata, ali nadarena osoba koja svakodnevno marljivo radi, bez nastojanja da stvori nešto veliko i slavno, ali uvijek radi s jednakim žarom trudeći se i radeći najbolje što može. Zato sam odlučio sakupiti kockice životnoga mozaika Pavla Gospodnetića «Bukovca» koliko god je to bilo moguće, vodeći računa o vremenu u kojemu je živio i sredini u kojoj je i za koju je stvarao.

Već u samom početku sakupljanja građe i podataka o mirnom i tihom životu bračkoga slikara, bilo je jasno kako pisanih izvora gotovo da i nema, osim hvale vrijednog pokušaja opisa života i rada autorice Mirjane Gvozdanović i polemičko-upozoravajućeg teksta don Toncija Jelinčića. Dakle, morao sam se oslanjati prvenstveno na usmenu predaju i sjećanja još živih suvremenika, pri čemu je dragocijeni izvor podataka slikareva kći Petronila Gospodnetić, koja s velikom ljubavlju njeguje uspomenu na svog pokojnog oca. Kao rezultat tadašnjeg istraživanja nastao je 1989. godine moj diplomski rad, koji je u srpnju 1991. godine bio okosnica retrospektivne izložbe slikarevih radova, nažalost bez popratnog kataloga.

Drugi značajni izvor proučavanja, jesu same njegove slike, kojih sam na moju veliku radost zabilježio zavidan broj i to ne samo u Postirima, Dolu, Škripu, Splitskoj, Supetru, D. Humcu, Mircima, Sutivanu, Milni, dakle na Braču, već i u Splitu, Zadru, Šestanovcu, Krilo-Jasenicima, Omišu, Visu, Orebiću, Zagrebu i Osijeku. No tu se putovanje Gospodnetićevih slika ne zaustavlja već polazi dalje, pa ih prema tvrdnjama slikarevih suvremenika i vlasnika slika, ima kako po prostorima bivše Jugoslavije, tako i po čitavom svijetu, pa ćemo ih naći po Europi, Sjevernoj i Južnoj Americi, Australiji, Novom Zelandu, odnosno svuda gdje su Bračani odlazili trbuhom za kruhom, ne zaboravljajući pri tom rodni otok. Nažalost, u ovom trenutku

otprilike je podjednak broj sačuvanih i onih nepovratno izgubljenih slika s tedencijom ubrzanog propadanja postojećih.

Danas, zahvaljujući brojnim suradnicima koji su pripromogli na bilo koji način u istraživanju i prikupljanju građe o životu i djelu Pavla Gospodnetića «Bukovca», možemo dati obrise povijesno-umjetničke pozicije slikara, nadajući se da će mu se konačno dati položaj kako u sklopu lokalnog kulturno-umjetničkog nasljeda, tako i njegov odraz u povijesti naše hrvatske naivne umjetnosti, naročito u vremenu između dva svjetska rata gdje mu bez sumnje pripada određeno mjesto, a nažalost do danas je ostao nevidentiran. Postirskome, bolje rečeno bračkome «Bukovcu» ne možemo, niti je to namjera, pripisati nešto što mu ne pripada, a ponajmanje neko istaknuto mjesto među likovnim veličinama toga vremena. No, u svakom slučaju zasluzuje valorizaciju svoga rada makar kao samo još jedan samouki slikar koji je isključivo od slikarstva prehranjivao brojnu obitelj.

Sredina u kojoj je živio, tadašnje gospodarske i kulturne prilike, njegovo obrazovanje i borba za slikarski kruh svagdašnji u uvjetima puke neimaštine, poticaj su više da mu posvetimo ove retke. Na ovaj način odužit ćemo se postirskome “Bukovcu”, koji je za života mnogo puta bio gladan, za sve one lijepе trenutke kojima je zasitio mnoge ljudе darivajući im kroz svoje slike i dio sebe.

I na kraju ne manje važno, prikupljanje ove građe na neki način je uvijek i “potraga za izgubljenim vremenom”. Vremenom koje polako, ali ustrajno briše djelove pojedinačnog i zajedničkog sjećanja. Danas u strjelovitoj brzini životnoga ritma, grabeći naprijed nastojimo pobjeći od vremena. Takav bijeg je nemoguć i unaprijed je osuđen na propast. Ublažiti ga jedino možemo zastajući i osluškujući tišinu proteklih vremena. U spirali

prošlosti kriju se matrice i kodovi, koji nas danas određuju kakvi jesmo i na neki način putokaz su prema naprijed.

Potraga za slikarstvom Pave Gospodnetića, postirskoga i bračkoga “Bukovca”, potraga je za Postirima i Postiranima, Bračem i Bračanima kakvih je još malo ili ih uopće nema. No, proučavajući i čuvajući materijalno i duhovno nasljeđe koje su nam ostavili, postajemo bolji i spremniji za izazove sadašnjeg vremena o čijim rezultatima ovisi naša budućnost.

“Bukovčevo” povjesno i kulturno nasljeđe

Postira su smještena u uvali na središtu sjeverne obale najvećeg (394 km²) i najvišeg (778 m) srednjodalmatinskog otoka Brača.

Civilizacija ovoga prostora započinje već za vrijeme Augustova mira kada pacifikacijom rimske provincije Dalmacije, a nakon skršenog Ilirskog ustanka 6. god. poslije Krista, nastaje razdoblje izrazitog i intezivnog romaniziranja čitave provincije. Postojeća životna obitavališta autohtonih Ilira¹ i blizina glavnog grada provincije, Salone, pogodavale su vrlo ranom kultiviranju zemljišta i naseljavanju sjevernih uvala otoka Brača, a područje Postira prepuno je takvih primjera. To su u pravilu prostrane pitome uvale s dubokim plodnim dolcima i tada većim dijelom godine izdašnim izvorima slatke ili bočate vode.

Ostatke rimskih ruralnih posjeda nalazimo u uvalama Lovrečina, Trstena, te u samim Postirima kao i na lokalitetu Mirje iznad njih. Nalaz antičke glave u samom mjestu na predjelu Balatura, valja povezati s

¹ U memoriji gotovo, a materijalno u potpunosti prebrisani toponim Grodac, uzvisina na istočnoj strani postirskoga predjela Glavica, prije nekadašnjega Borja, a malo iznad Gumna, ukazuje na mogući ilirsku gradinu. Malo stariji i danas se sjećaju velikih naslaga kamenoga materijala na ovom mjestu s kojega se pružao pogled od Vruje pa do Drvenika.

nalazima grobova na dnu prodlanca Njive i posebno s nalazom antičkog nadgrobnoga natpisa otkrivenog na mjestu današnjeg Pastoralnog centra Sv. Josip, pa sve to upućuje kako je ovaj prostor bio stalno naseljen. Postira i svoje ime duguje antičkom nasleđu jer je najvjerojatnije nastalo od latinske imenice pastura, hrvatski pašnjak, a jezičnom tvorbom došlo je do današnjeg oblika.

Političke, socijalne i kulturne promjene koje su zahvatile Rimsko carstvo u 5. i 6. st. odražavaju se i na ovaj prostor koji vrlo rano prihvata novu kršćansku vjeru. O tome svjedoče tri velika starokršćanska građevna sklopa koji su nikli upravo na ostacima ranije spomenutih antičkih ruralnih vila.

U Postirima je 1988. godine, na istočnoj strani Čimatorja otkrivena i konzervirana velika trobrodna crkva s krstioničkim sklopom i pomoćnim prostorijama s dvije velike cisterne za vodu. Uz krsni zdenac sačuvali su se i ulomci fresaka, a uspoređujući materijalne ostatke poput konfesije rijetkoga L oblika i pisane povijesne izvore, zaključujemo kako je apsida crkve bila popođena mozaikom. Današnji titular župne crkve i topom Zastivonje koji se pruža istočno od nje, ukazuju na vjerojatnoga titulara i najranije crkve.

Na brdu Moli Brig, točnije na mikrolokalitetu Mirje nalazi se veliki, arheološki do kraja neistraženi kasnoantički građevni sklop. I ovdje je razvedeno kasnoantičko, vjerojatno samostansko zdanje iskoristilo raniji antički sloj i prilagodilo ga vlastitoj namjeni. Ostaci cisterne za vodu, sustava za grijanje prostorija koje su bile oslikane, te ulomci ornamentirane oltarne pregrade, upućuju i na buduća značajna arheološka otkrića.

Višestruko značajan je i arheološki lokalitet u spomenutoj pješčanoj uvali Lovrečina, 5 km istočno od Postira, sa starokršćanskom crkvom posvećenoj sv. Lovri iz 5.- 6. st. po Kristu. Pripadajuća krstionica nad čijim

se krsnim zdencem uzdiže obnovljeni ciborij, posebnost rješenja narteksa, nekoliko u blizini otkrivenih sarkofaga i pogotovo veće površine dobro sačuvanih fresaka koje su resile unutrašnjost crkve i krstionice, svrstavaju ovu arhitektonsku cjelinu među najznačajnije kasnoantičke lokalitete u Hrvatskoj. U samom središtu uvale, tik uz more, djelomično je otkriven veliki kasnoantički kompleks koji bi mogao biti samostanski kompleks u čijoj jezgri se smjestila srednjovjekovna crkvica posvećena najvjerojatnije sv. Stjepanu čime je potkrijepljena toponomija Povaljske listine.

Postirske bazilike u ranom srednjem vjeku napučuju redovničke zajednice benediktinaca, otok naseljavaju Hrvati i na prežicima kasne antike stvara se novi kulturni horizont koji nastavlja kontinuitet života posvuda pa tako i na području Postira. U tom nesigurnom, gusarenjem i čestim sukobima obližnjih primorskih komuna s jedne strane i Venecije s druge, u borbi za prevlast na ovom dijelu Jadrana obilježenom razdoblju, formira se zaštićeno naselje Dol, 3 km od postirske obale, ali se stara obitavališta i posjedi uz more zasigurno nikada nisu potpuno napuštala.

Tomu svjedoče i kasnija pisana povjesna vrela, točnije ugovori o najmu zemljišta, kada se Postira spominju po prvi put 1337., zatim 1345. i napokon 1375. godine u IV knjizi bračkoga Statuta. Iz tih zapisa o korištenju zemlje u uvali Postira koja je tada u vlasništvu splitske nadbiskupije, jasno se očitava već tisućuljetni neprekinuti tijek života na ovim prostorima. To uostalom potvrđuju i brački kroničari Prodić iz 17. i Ciccarelli iz 18. stoljeća. Papinski vizitator Valier navodi da u naselju Postira 1579. godine obitava stotinjak duša, a ubrzo se, točnije 1581. odvajaju od Dola i postaju samostalna župa. U zapisniku vizitatora biskupa Cedula iz 1589. godine spominju se tri bratovštine: sv. Ivana Krstitelja, Presvetoga Sakramenta i sv. Katarine dok je nešto kasnije 1637. utemeljena i bratovština Gospe

Karmelske, a povremeno su djelovale i druge poput bratovštine sv. Mihovila, sv. Nikole, sv. Marije i bratovštine Vele Gospe.

Od osnutka župe živalj Postira dijeli istu povijesnu sudbinu s ostalim hrvatskim prostorima nad kojima se smjenjivala vlast venecijanskih (1420.-1797.), austrougarskih (1979.-1805. i 1814.-1918.), francuskih (1805.-1813.), te uz kraće prekide jugosrpskih vlastodržaca (1918.-1990.), a broj žitelja se kroz 16., 17. i 18. st. promjenjljivo kreće od spomenutih 100 pa do 400, da bi koncem 19. st. i početkom 20. st. s gospodarskim napretkom ovih prostora dosegao izuzetnih 1710 duša. S demografskim napretkom javlja se potreba za osnivanje samostalne općine Postira, pa je to i napravljeno 1823. godine.

Već spomenuto povećanje broja stanovnika pokrenulo je pitanje proširenja župne crkve koja se danas kao središnja arhitektonska okosnica

Sl. 1. Postira tridesetih godina 20. stoljeća

mjesta ističe s pripadajućim zvonikom (**Sl. 1.**). U današnjem obliku nastala je nadogradnjom u nekoliko navrata. Današnje svetište je njezin najstariji dio i vrlo rijetki primjer crkve utvrde iz renesansnog razdoblja na čijem su vanjskom zidnom plaštu i danas sačuvane istaknute puškarnice. Polovicom 18. st. crkva je produžena da bi 1863. došlo do nove nadogradnje s pročeljem u neoromaničkom stilu, kakva je i danas. U unutrašnjosti se u prezbiteriju nalazi glavni mramorni oltar s kipovima dva anđela koji su kao i svodne zidne slikarije novijeg datuma. U brodu su četiri mramorna oltara posvećena Gospi Karmelskoj sa zavjetnim baroknim kipom, sv. Ivanu

Krstitelju sa palom Kristova krštenja, sv. Anti sa svečevim kipom i palom koja prikazuje Bogorodicu sa sv. Petrom i Ivanom, te grupom svetaca i napokon sv. Josipu s pripadajućom palom na kojoj je prikazan s djetetom Isusom i grupom svetaca. Duž zidova crkve razmještene su slike križnoga puta, koje kao i sve druge oltarne pale pripadaju baroknom i kasnobaroknom razdoblju. Na stropu se nalazi slikarija s prikazom krštenja Kristova, te niz jednostavnih štuko ukrasa koji danas nisu u izvornom stanju jer nedostaju izvorni dekorativni oslici (**Sl. 2.**). Od slikarstva je potrebno spomenuti i vrijedniju sliku venecijanskog baroka s prikazom Bogorodice s djetetom i sv. Ivanom, a koja se nalazi u župnom uredu. Na području župe postoji još nekoliko manjih i većih crkava i kapelica kao što je grobljanska sv. Duha iz 17. st., sv. Ante na obali je iz istog stoljeća, dok je ona sv. Nikole u središtu mjesta, početkom stoljeća izgrađena na temeljima ranije srednjovjekovne crkve, a moguće je da se radi i o prežitku položaja samostana sv. Marije. U sklopu samostana časnih sestara nalazi se zavjetna kapela sa svečevim kipom posvećena je sv. Josipu. Na južnom izlazu iz Postira stoji kapelica posvećena sv. Roku, dok se na istočnom dijelu mjesta na punti sv. Mikule nalazi kapelica sv. Nikole, u uvali Trstena kapelica Gospe od Gorme, a u Grižavici iznad Lovrečine zapuštena crkvica sv. Mihovila.

U povijesni i kulturni krajolik Postira svoj iznimani trag su među ostalima ostavili Jerolim Michieli (1600.-1666.) koji je doktorirao pravo u Padovi, sin mu Nikola (1654.-1721.) poznanik pape Aleksandra VIII, bavio se numizmatikom i epigrafijom, borio se protiv Turaka, a 1686. postao zapovjednikom Sinjske utvrde; Ivan Ivanišević Jurišić (1608.-1665.) pjesnik čije je djelo " Kita cvitja razlikova " doživjelo dva izdanja u Veneciji 1642. i 1703.; Nikola Lazanić (pol 16. st.) najznačajniji slikar dalmatinskoga cinquecenta; Pavao Gospodnetić, Lazanićev suvremenik,

kipar; Nikola Tommaseo (umro 1731) skradinski biskup i uteviljitelj gradnje skradinske katedrale; Marko Arnerić (1750.-1829.) pomorac i pjesnik, vodio književne polemike sa svojim mještaninom Ivaniševićem; Ivan Matij Škarić (1793.-1871.) svećenik, doktorirao teologiju na bečkom sveučilištu, profesor u zadarskom sjemeništu, na hrvatski preveo i komentarima popratio Svetu pismo u dvanaest svezaka 1861.; Vladimir Nazor (1876.-1949.) istaknuti hrvatski pjesnik i pisac; Josip Škarić (1889.-1975.) doktorirao medicinu na bečkom sveučilištu, bakteriolog i ravnatelj splitskog Higijenskog zavoda; napokon i junak ove monografije Pavao Pave Gospodnetić (1892.-1967.) samouki slikar naivac.²

² Djelomično prepravljen i dopunjeno tekstu se naslanja na B. Matulić, Povjesno-umjetnički pregled župe Postira, Turistički prospekt Turističke zajednice i župe Postira, Postira 1996. To je tekst koji su mnogi pišući o Postirima koristili i čak doslovno prepisivali nikada ne navodeći izvor.

Vrijeme rođenja Pavla Gospodnetića “Bukovca”

Doba rođenja Pavla Gospodnetića “Bukovca” je vrijeme kada Postira doživljavaju demografski napredak nakon 30 vrlo povoljnih godina za dalmatinsko, pa tako i bračko gospodarstvo. Glavni proizvodi su vino i ulje, a razvoju vinogradarstva pogodovalo je tadašnje stanje na vinskim tržištu Europe. Naime, otkada je Austrija nakon 1860. godine ostala bez vinorodnih krajeva na Apeninskom poluotoku, nastala je velika potražnja za dalmatinskim vinom. Tome je pridonijela i pojava filoksere na lozi u Francuskoj, pa Postirani, kao uostalom i svi Bračani, na svakom pedlju obradive površine sade lozu. Stoga ne čudi podatak da su 1893. Postirani proizveli 10000 hektolitara vina i 1100 hektolitara ulja. No 1891. godine trgovački ugovor Austrije s Italijom, tzv. klauzula o vinu, omogućio je uvoz talijanskog vina u austrijske zemlje po vrlo povoljnim uvjetima i uskoro porazio bračku trgovinu i izvoz. Da nevolja bude veća filoksera je 1894. napala i dalmatinske vinograde, pa su vinogradari i težaci teško stradali i već tada dolazi do prvoga vala iseljavanja. Desetak godina kasnije 1905., novim se ugovorom između Austrije i Italije situacija poboljšala pa je došlo do novog gospodarskog uspona i privremene stanke u stagnaciji proizvodnje vina. Sve do početka prvoga svjetskoga rata kada dolazi do općeg gospodarskog pada uzrokovanih ratom i tada u poraću dolazi do drugog velikog vala iseljavanja bračkoga puka u prekomorske zemlje. Tako je iz Postira koje je 1900. godine brojlo 1526 a 1921. godine čak 1709 duša, do 1931. godine iselilo oko 500 žitelja.

Ne možemo govoriti o Postirima u prošlosti, a ne spomenuti pomorstvo i pogotovo ribolov koji je tjesno povezan s ljudima ovoga mjesta. Pomorstvo je do pojave parobroda cvjetalo na Braču, a poznati kapetani iz Postira su iz obitelji Hranuelli, Matulić, Arnerić. To uostalom

dokazuju i brojni motivi brodova i ribolova na slikama Pavla Gospodnetića. Vjerojatno se pomorstvom, kao uostalom i ribolovom, bave žitelji Postira od samih početaka života naselja. No, ribolov počinje cvasti tek što je providur Vicko Dandolo 1808. godine izdao "Pravilnik o ribarstvu", koji je naročito pogodovao bračkim ribarima jer im je omogućio izlov ribe u akvatoriju Hvara i Visa.. Riba je bila jedan od izvora prehrane, sviježa ili slana, a usoljenu su ribu Postirani izvozili u Grčku i Italiju. S pojавom izuma koćarenja i raznih drugih tehničkih pronađenih pri lovu i samom konzerviranju ribe, dovelo je do gradnje prve tvornice za preradu ribe u Postirima, koju podiže tvrtka Warhaneck iz Beča 1906. godine. U iduće tri godine iz te se tvornice izvezlo 29900 kg usoljene ribe. Postira 1911. godine imaju 16 ribarskih brodova na kojima je zaposleno 68 ljudi. No ribolovom su se do drugog svjetskog rata bavili uglavno težaci i to ljeti, a malen broj je bio onih koji su isključivo od ribolova živjeli.

U socijalno-političkom i kulturnom kontekstu vrijeme Gospodnetićeva rođenja je upravo ono kada se devedesetih godina 19. stoljeća rasplamsao narodni pokret u Dalmaciji i gotovo sve bračke općine su iz ruku talijanskih autonomaša prešle u narodnjačke ruke. Podsjetimo se kako su Postira prvu privatnu školu dobile vladinim dekretom br. 128. od 21. siječnja 1835. godine. Prvi učitelj je bio Vicko Gospodnetić, najvjerojatnije djed Pavla Gospodnetića. Tri godine kasnije škola će postati javna, a tek 1885. godine uvodi se u školu umjesto talijanskog jezika, hrvatski. Tri godine kasnije, na krilima općeg narodnog preporoda Postirani osnivaju rodoljubno društvo "Postirski sklad", 22. srpnja 1888. godine. Zanimljivo je reći kako je Postiranin Ivan Matija Škarić, doktor teologije i istočnih jezika na zadarskoj bogosloviji, napisao prvi prijevod Svetoga pisma (1861.), na hrvatskom jeziku, odnosno "izgovorom na ilirički", na

štokavskom narječju. Dakle prije nego su Postirani dobili narodni jezik u svojoj školi. Okupljali su se miještani i u okviru nekoliko različitih vjerskih udruga. One su, naročito za vrijeme vjerskih svetkovina i blagdana, davali posebno obilježje životu mjesta. Kulturni život Postirana upotpunjavale su dvije limene glazbe koje su postojale i djelovale naročito između dva rata.

Sl. 2. Unutrašnjost postirske crkve 1925. godine

U takvim se prilikama rodio i proveo dijetinjstvo, mladost i zrelost, Pavao Gospodnetić. Vezan sudbinom za malo "misto" na bijelom žalu, ovjenčanim srebrnom pijenom modroga vala, čije lice gleda Mosor i guduru Omiša, dijelio je radost i tugu sa svojim sumještanima u svakodnevnoj borbi za kruh i sol. Tvrđ život i neumitna sudbina izbratzdali su lica i žuljevite ruke žilavih ribara i težaka i presušile oči njihovih žena. Ali ne jednom zaigralo bi srce i zatitrao osmijeh, gledajući «Bukovčeve» slike, u kojima se baš kao u svačijem dijetinjstvu pronalazi dio izgubljenoga.

Suncem okupano mjesto Postira sa visokim zvonikom i starim murvama, rodnim kućama i dragim kalama, a u bračkom kanalu ponosni "vapori" i gizdavi trabakuli lete na krilima valova. U "portu" bateline, kaići, gajete, leuti i bracere, a na obali "bili palaci" bogatih posjednika "pošidenata", s podrumima punima slatkoga vina od težačkoga truda. Za kućama «vrtli» i "ježice" koje život znače, a još dalje prastari maslinici i trudni vinogradi.

Tako je Postira živio i tako ih je slikao Pavao Pave Gospodnetić "Bukovac"

Sl. 3. Rodna kuća Pavla Gospodnetića Bukovca na Vrilu

(naslikao K. Mijić 1939.)

Slikarstvo kao životni izbor

U knjizi rođenih župe Postira, stoji da se 27. siječnja 1892. godine u rodnoj kući na predjelu Vrilo, rodio Pavao Kažimir Gospodnetić, šesto dijete u obitelji Ivana Petra Gospodnetića, po zanimanju učitelja pučke škole, iz Supetra, oženjen sa Hranuellli Lucijom iz Postira, gdje su i živjeli (**Sl. 3**).

Prvi plač, prvi koraci i riječi, u mnogobrojnoj obitelji negdje na Jadranskem moru, slični su tisućama druge djece. I zaista, dječak Pavao ničim se nije isticao među drugom djecom. Već zarana bio je uvučen u svakodnevni ritam mediteranskog življa, u kojem, svaka usta doprinose svome opstanku. Polako je oko sebe upoznavao svijet, ponajprije svoju rodnu kuću na samoj obali mora, a zatim postupno otkrivaо ljepotu rodnoga mjesta i zavičaja, često gledajući sivilo mosorskog masiva i brojeći bijele kreste modrih valova, kasnije tako česte motive svojih slika.

Osnovna škola svakom učeniku donosi mnogo poteškoća, ali i radosti. Za Gospodnetića je radost bila crtanje i kopiranje raznih sličica i crteža. U tome je sasvim sigurno bio bodren i od svoga oca, učitelja pučke škole, pa je prema predaji već kao pučkoškolac bio naslikao sv. Alojzija.

No želje i maštanja su jedno, a život i stvarnost nešto sasvim drugo, pa je Pavao nakon osnovne škole izučio stolarski zanat. Njime se nije bavio i vjerojatno zbog nestašice posla i zarade, prihvatio se mnogo sigurnije državne službe. Postao je austro-ugarski žandar, pa je osim u Postirima službovao i u Sumartinu. Došao je prvi svjetski rat, a s njegovim koncem i slom monarhije. Austro-ugarsku uniformu mogao je zamijeniti onom stare Jugoslavije, ali je odbija. Njegova mirna narav očito nije bila u skladu s tim

poslom. Svjesno se, dakle, odriče sigurnih prihoda i vraća se svom stolarskom zanatu. No neće ni od njega živjeti.

I baš ovdje počinje naša priča. Priča o običnom malom čovijeku koji svjesno odbija siguran život i slušajući unutrašnji glas, prihvata se nesigurnog "života od kista", vjerujući u ljubav prema slikarstvu

Sl. 4. Vojnik Jerko Šantić, ulje-platno. 1919.g.

kao u ono što jedino voli i zna. A znajući o slikarstvu vrlo malo, dao je začudno mnogo. Bez škole i pravca, učitelja i utjecaja, u svetoj tišini provincije, samoniklo zrno samouke naivne umjetnosti, izraslo je i rascvijetalo se u bezbroj slika.

Prva slika koju je naslikao, a da je sigurno možemo datirati, rađena je po narudžbi. Bilo je to 1919. godine, kada su uspomene na prvi svjetski rat još svježe, a "solunaši" se gizdavo šetali rivom. Upravo jedan takav prekaljeni borac, naručio je kod Pavla Gospodnetića, po fotografiji izraditi uljenu sliku. (**Sl. 4.**).

Hrabri vojnik, Jerko Šantić, kočoperno, u uniformi sa «šajkačom» na glavi i odlikovanjima na prsima; naslonjen na stalak sa cvijećem, ozbiljna lica, gleda nas u ispranim tonovima oker-maslinaste boje. Baš kao sa stare fotografije po kojoj je i rađena, ali je nažalost izgubljena. Slika visi i danas kao dokaz početka skromne i naivne slikarske sudbine.

Sigurno je kako ponosni vojnik ne bi dao naručiti sliku nevještu početniku. Možemo pretpostaviti kako je svoju nadarenost i vještinu Gospodnetić usavršavao i razvijao kopirajući predloške prvenstveno sa sakralnim motivima. Među prve takve radove spada slika Srca Isusova koja je po svemu sudeći nastala prije 1919. godine (**Sl. 5.**). Iako rani rad u

kojemu se osjeća nedostatak jedinstva crteža i boje, jasno se naslućuju glavne odrednice budućeg Gospodnetičeva slikarstva. Čvrst i naglašen crtež kao temelj dobro postavljene kompozicije u kojoj rijetko griješi, gotovo u pravilu uhvaćen karakter teme osobito na portretima i paleta boja čiju narav u pravilu određuje tema, ali i povremeno jako uočljiva promjenljiva tehnička razina izvedbe, čimbenici su kojih se slikar vjerno držao. Na činjenicu kako ova slika nikada nije prodana manje je držim, utjecala izvedbena kvaliteta, a više njena, za slikara sentimentalna vrijednost.

Sl. 5. Srce Isusovo, ulje-platno, prije 1919.g.

U toj ranoj fazi ipak je više okrenut svjetovnim temama koje su uvjetovane naručiteljevim željama. Među njegovim ponajboljim djelima spada svakako slika s prikazom tvornice Sardina. (**Sl. 6.**)

Tema uhvaćena u plavičasto sivom tonalitetu cika zore kada pristižu gajete s utrobama punim srdela, na vesla i jedra, s ribarima umornim od noćnoga bdijenja i rada, ali “žveltima” zbog zarade, pokazuje na vještinu tehničke izvedbe i dostatnu zrelost slikareva izraza. Obala pred tvornicom puna je muškaraca, žena i djece željnih rada i zarade, od kojih neki već i sudjeluju u iskrcaju. Iza visokog ogradnoga zida sa središnjim ulazom proteže se nekoliko tvorničkih zgrada, a na jednoj je veliki natpis tvrtke. Iz dva tvornička dimnjaka kulja dim remeteći mirno i vedro jutro postirske svakodnevnice. Sliku je naručio tadašnji prvi “kapo”, poslovođa tvornice

Ante Matulić zvani Tonci Papić, najvjerojatnije kao uspomenu pri polasku u mirovinu iza 1920. godine.

Gospodnetiči su stara plemićka loza, podrijetlom iz Dola na otoku Braču. Odatle je bila i Vinka Gospodnetić, djevojka kojom se Pavao oženio, 12. studenog 1923. godine, a po svemu sudeći i njegovi pretci dolaze iz istoga mjesta. Već iduće godine rodila im se kći Lucija, a iza nje još četvero djece, kćeri, Marija i Perica-Ozana zvana Petronila, te sinovi, Antun-Dionizij i Petar- Ivan. Tako brojnu obitelj trebalo je dakako prehraniti, a Pavao je to s više ili manje uspjeha radio isključivo od slikanja, ovisno o broju narudžbi kojih između dva svjetska rata i nije bilo malo.

Nakon osvijedočenja da Gospodnetić to što radi, radi dobro, uslijedile su brojne narudžbe, najprije u samim Postirima, a kasnije i sa čitavog Brača, te je pred drugi svjetski rat uslijedilo vrlo plodno razdoblje njegova slikarstva koje se brojem narudžbi, kvalitetom izvedbe i

**Sl. 6. Tvornica «Sardina» u Postirima s dolaskom ribarskih brodica, ulje-platno,
iza 1920. g.**

raznolikošću tema ističe kao najvažnije u njegovu dugom i plodnom stvaralačkom radu.

Naručitelji traže i slike vjerskog sadržaja, koje je bogobojazni puk držao u svojim domovima. Uglavnom su to bili prizori Bogorodice s dijetetom, Sveta obitelj ili pak kakav svetac zaštitnik. Ubrzo Gospodnetić dobiva narudžbe i od crkve. Već između 1920. i 1925. godine, crkva u Mircima naručuje kod njega sliku "Sv. Ćirila i Metoda", a 1927. godine i župa Postira naručuje dva velika platna. Jedno sa sv. Ćirilom i Metodom (Sl. 7.), a drugo sa sv. Terezom i anđelima. Ova prva bila je neko vrijeme

javno izložena na rivi, da bi je svi mještani mogli vidjeti, jer su slike bile plaćene milodarima samih mještana. Tada je Gospodnetić dobio sve pohvale za svoj rad. Ta slika se danas nalazi u crkvci Sv. Nikole u Postirima, dok je slika sv. Tereze, prvobitno bila namijenjena crkvici Sv. Duha na groblju, danas u privatnom posjedu. Već spomenuta karakteristika Gospodnetićeva slikarstva da tema slike bitno utječe na odabir tehnike slikanja, a samim time i na krajnji likovno-vizualni utisak, nigdje nije toliko izražena kao na ovom primjeru. Sveta braća naslikana su, vjerojatno vjerno prateći predložak, podražavajući izgled ikona. Ispranost kolorita i smirenu simetričnu kompoziciju remete tek akribično naslikani prizori slike u slici. Naime sv. Metod u svojoj lijevoj ruci pridržava manju sliku-palu na kojoj je Gospodnetić naslikao još jednu sliku s prikazom posljednjega suda. U središtu je sv. Mihael-Mihovil s vagom u jednoj i ognjenim mačem u drugoj ruci, a sa strana mu je po jedan kerubin. Iznad njega je sjedeći Krist Pantokrator s knjigom i golubicom iznad glave, a sa strana kleče uskrslji Krist s pobjedničkim stijegom i Bogorodica. U podnožju arhanđelovih nogu

Sl. 7. Sv. Ćiril i Metod, ulje-platno, 1927.g.

u simetričnoj razdjeljenoj cjelini naslikan je prizor pakla s đavlom i dušama grješnika u ognju i limba s dva starozavjetna patrijarha i dušama čistilišta. Čini nam se opravdanim pitanje je li Gospodnetić doslovno prepisao predložak ili je pak, što je često radio, dodao nešto svoga. Upravo ova slika u slici mogla bi biti njegov izvanredan prilog, zasigurno uz ikonološku razradu i preporuku naručitelja, odnosno župnika, a možda je i iskoristio

ikonografiju neke od ranijih slika koje su resile oltare bilo župne, bilo drugih postirske crkvica.

Ove dvije narudžbe značile su punu afirmaciju za Gospodnetića, jer sudeći po trudu koji je uložio i tehničkom savršenstvu kojom je naslikao ova platna, on se i sam želio dokazati i potvrditi. A to mu je u potpunosti i uspjelo. Upravo začuđuje s kojom se hrabrošću samouki slikar upušta u ovako složene zadatke. No valja podsjetiti kako slikar tada ima 35 godina života i gotovo dvadeset godina intezivnog slikanja, te brojne narudžbe iza sebe. Nakon ovog uspjeha, ako ga je netko mogao spominjati, najprije bi izgovorio riječ slikar, a tek onda Pavao Gospodnetić. A uslijedila je i nova velika narudžba.

Za oltar nove crkvice sv. Nikole koja je 1908. izgrađena na temeljima ranije, Gospodnetić 1929. dobija zadaću naslikati triptih na tri zasebna platna koja su nekada bila povezana zajedničkim okvirom koji je danas nažalost izgubljen. Središnje platno koje prikazuje sv. Nikolu (**Sl. 8.**), zaštitnika ribara, pomoraca i putnika, svojom se veličinom razlikovalo od dva bočna prizora sa sv. Terezom lijevo i desno, blaženicom Hosanom Crnogorkom (Ozana Kotorska) (**Sl. 9**). Gospodnetić ovdje gotovo rutinski odrađuje bočne teme pa sveticu i blaženicu slika prema uvriježenim ikonografskim predlošcima. Sv. Terezu smješta u mračni arhitektonski okvir na čijoj se pozadini, uz svetičinu aureolu i bijeli plašt, posebno ističe zraka

Sl. 9. Triptih sa sv. Terezom, sv. Nikolom i bl. Hosanom Crnogorkom

Sl. 8. Sv. Nikola blagoslivlja postirske ribare, središnji dio triptiha,

ulje-platno, 1929-30.

svjetlosti koja obasjava raspelo u rukama svetice iz kojega izvire rijeka ružnih cvjetova. Ravnoteži cijele kompozicije doprinose dva andela u bijelini koji se u u podnožju svetice mole i prikupljaju cvjetove. U istom dramatičnom tonalitetu izveden je i prizor blaženice Ozane. Prikazana je kao pastirica u djelovima narodne nošnje i opancima na nogama, s raspelom i lubanjom u rukama, a sve u u pejzažu s ovcama i tmastim titravim nebom u pozadini.

Središnje pak platno u ovom slučaju dobija doslovan preslik molitava i zaziva svecu zaštitniku koji je toliko puta pomogao postirskim ribarima i pomorcima. Valove zapjenjenog mora bračkoga kanala jaka «levantora» baca « priko Rôta » i u sve žećim naletima «bote» se lome o škape zapadne « punte » postirskoga « porta ». Posljednjim snagama leut s ribarima, bori se nadomak sigurne luke s uzavrelim i podivljalim morem. Upravo tu su udari vjetra najžeći, a struje najopasnije. Njihove molitve prizivaju « svetega Mikulu » koji ih sa obale, sada je to upravo « punta spasa », blagoslivlja i uslišava. Bradati svečev lik u ornatu, sa mitrom i biskupskim štapom u lijevoj, diže desnu ruku kako bi stišao nevrijeme i odagnao pogibelj. Skrovitost drage luke nazire se preko svečevih ramena iza kojih izranjaju poznate vizure postirskoga « porta ». Dalje, niz brački kanal jedva da se u zapjenjenom moru nazire jedrenjak prenапетih jedara koji kao da će učas odjedriti starodrevnim plovom između omiške Dinare i solju poškropljenoga Brača.

U cjelini uzevši ovaj triptih spadao bi među njegova najbolja ostvarenja, naročito njegov središnji dio koji je klasičan primjer kako zadanu sakralnu temu, ikonografski već definiranu, samouki slikar vješto aplicira

kao zavičajnu, profanizirajući je tek toliko da općenitoj sakralnosti teme daje neodoljivu notu intime. Unatoč nedostatku, više ikonografske invencije nego li slikarske vještine na bočnim platnima, ovim triptihom Gospodnetić je dostigao zenit svoje samouke slikarske botege u radovima između dva svjetska rata.

Uspjeh javno izloženih radova rezultirao je i već spomenutim narudžbama brojnih privatnih naručitelja koji su temama vjerskoga sadržaja ukrašavali « komore i tinele ». Gospodnetić i na ove zadaće odgovara poptuno spremno, kako po izboru različitih tema, tako i po izvedbenoj tehnici koja ponegdje doseže i bolji uspjeh prilagođavajući se prisnjem, obiteljskom formatu slike.

Sl. 10. Sveta Obitelj

Sl. 11. Sv. Antun s Isusom

Slika Svetе Obitelji (Sl. 10.) na prvi pogled zarobljena klasičnom ikonografskom impostacijom «sacra conversazione», rasplinjuje svetačku strogost detaljima poput pletenica Madone kakve su nosile i naše « none », ljupkim cvjetnim detaljima među kojima je Josipov ljiljan koji se ponavlja i na slici zagrljava maloga Isusa i sv. Antuna Padovanskoga (Sl. 11.), a nastavlja na prikazu Madone s djetetom (Sl. 12.) čiji prizor kao da je uhvaćen u rajskome vrtu punog ruža i ljiljana, a koji je opet tako blizak « pitorima, jerulama i vrtlima » naručitelja.

Sl. 12. Madona s djetetom

Laskavi nadimak « Bukovac » dobio je, prema svemu sudeći, od don Jozе Grgičevićа, postirskoga župnika od 1930. do 1939. godine. Mogao je tako biti nazvan već na početku Grgičevićeva župnikovanja jer je do tada Gospodnetić imao mnoge narudžbe za sobom, a njegova slikarska formacija već davno završena. Ako ga je školovani župnik, usporedivši ga sa velikim slikarom i u šali nazvao "bračkim i postirskim Bukovcem", ipak je to Gospodnetić zaslužio. Ta imao je jedinu slikarsku botegu na otoku Braču od koje on zaista i isključivo privređivao za sebe i svoju obitelj . (**Sl. 13., 14.**).

Koliko se njegov nadimak uvriježio, najbolje govori to, što ga mnogi ljudi i nisu poznavali i zvali drukčije doli "Bukovac". Što je još čudnije u samim Postirima, ako nekog zapitate za slikara Pavla Gospodnetića, slegnut će ramenima i kazati da znaju za "Bukovca", a da taj Gospodnetić sigurno i nije « iz Postir ». Unatoč tome nadimkom se nikad nije potpisivao na svojim radovima.

Sl. 13. Postirski i brački « Bukovac » u svome ateljeu

Sl. 14. Sv. Josip s djetetom i Isus u Gesemanskom vrtu, slike sa slikareva štafelaja u trenutku fotografiranja

Sl. 15. Panorama Postira, ulje-platno, prije 1930.

Nezaobilazna tema u njegovu slikarstvu jesu vedute primorskih mjesta Postira, Sutivana i Milne. Nažalost malo je sačuvanih pogotovo onih iz razdoblja između dva rata kada su u pravilu rađene tehnikom ulja. Danas one izgledaju gotovo nestvarno, uhvaćene u trenutku i zamrznute predstavljaju dragocijeni izvor pručavanja za povjesničare, arhitekte i

pogotovo urbaniste. Akribično detaljiziranje i adiranje svih mogućih pojedinosti vjeran su odraz stanja ne samo prostora već i duha vremena u kojem su nastale. Svoje panoramske oslike izrađivao je pleneristički postavljajući kompoziciju, bar što se tiče Postira (**Sl. 15.**), gotovo uvijek iz istoga očišta, onog doista najslikovitijeg. Znalo se već mjesto u Strančici nadomak groblja gdje bi slikar postavljao svoj štafelaj i odakle sa zapada puca pogled na glavni hrbat mjesta odražen u istočnom horizontu s istaknutom crkvom i zvonikom, zaokružen morem i masivom Mosora i omiške Dinare, sve do biokovske Vruje. U ateljeu se vjerojatno pomagao i tadašnjim rijetkim fotografijama, odnosno kartolinama sa razglednicama, a i sam je napamet znao svaki pedalj zavičaja.

Unatoč brojnim narudžbama Gospodnetić i njegova obitelj, često su puta jedva sastavljeni kraj s krajem. Razlog je tome bila slikareva blaga narav koja nikad nije tražila duga. Zadovoljio bi se onime što bi mu platili, vrlo često i u naturi, dobivajući gotovo uvijek manje nego što je zaslužio. Vesele prirode kakve je bio, kakvog su ga svi znali, uvijek je zbijao šale pa čak i na račun svojih slika. Poznata je zgoda kad je prigodom predaje naručenoga portreta naručitelj odbio primiti i platiti sliku zbog nedostatka sličnosti osobe i naslikanoga. « Bukovac » je slegnuvši ramenima, tu za njega nimalo ugodnu situaciju, prokomentirao na postirsko-talijanskom dijalektu: « A nijente, faro Maček! », aludirajući kako će od neuspjela portreta lako nastati portret tadašnjeg cijenjenog političara koji su u razdoblju od 1935. do 1940. mnogi naručivali.

Ni te, političkim opredjeljenjima motiviranim narudžbama, nije ostavljao bez sebi svojstvenih rješenja, već je nastojao dekorativnu, ali u konačnici suhoparnu kompoziciju, oživjeti ponekim detaljem (**Sl 17.**). Temu hrvatskog nacionalnog znakovlja obogaćuje karakterno minuciozno

izvedenim portretom prvoga hrvatskoga bana Ivana Šubašića. Herladički zadatak očito za njega nije izazov pa se naoko rutinski rad, a to znači i lakšu zaradu, pretvara u, koje li slučajnosti, opet u izradu slike u slici. Mada kompozicijski u službi dekoracije, ovaj minijaturni portretistički medaljon spada među njegove ponajbolje portrete (**Sl. 16.**).

Sl. 16. Portret prvog hrvatskoga bana I. Šubašića

Sl. 17. Hrvatsko nacionalno znakovlje s portretom prvog hrvatskoga bana

Prihvaćao se on bilo kakvog posla samo da prehrani gladnu djecu. Izrađivao je i oslikavao natpise za sve radnje u mijestu, pravio vijence za sprovode, a često radio i vješalice za ručnike koje bi ponekad i oslikao. U nedostatku pravog slikarskog posla ukrašavao je jastuke, « kušinete », pa čak i slikao na njima razne prizore, poput onog sa staricom u narodnoj nošnji uhvaćenoj u trenutku početka ili pak završetka molitve Gospine krunice (**Sl. 18.**).

Sl. 18. Kušinet sa staricom u narodnoj nošnji s krunicom

Sl. 19. Čuvari Kristova groba

Kao čovjek od umjetnosti, imao je zadatak brinuti se za dekoraciju crkvenog inventara prilikom blagdana. Izrađivao je i održavao crkvene "bandire", "torce" i cvjetne ukrase, a posebno se istakao izradom drvenih figura za "Božji greb" i "Betlem". Spojvši znanje stolara i umijeće slikara, izradio je niz figura rimskih vojnika i oficira, čuvara «Božjega greba », sa svim pripadajućim atributima: kacigama, odijelima, sandalama, štitovima i oružjem (**Sl. 19.**). Te su figure bile izrađene od drvene građe debljine 1,5

cm u naravnoj veličini. Tako plošno izrezane likove je vjerno oslikao, pa se mnogim naraštajima postirske djece činilo, u polumraku liturgije Velikoga petka, da će vojnici svaki čas prošetati oko "Božjega greba". No mirno su stajali baš kao figurice pastira, životinja i triju Kraljeva koje je Gospodnetić izradio za postirske Jaslice. I njih je oslikao sa svim karakterističnim detaljima i pripadajućim obilježjima. Na taj se način i kiparski izrazio, a ponekad je i sam izrađivao okvire za svoje slike, a što je opet ovisilo o platežnoj mogućnosti naručitelja. Svojim radom za crkvu, kako smo vidjeli, bio je često vezan, pa je osim u Postirima i Mircima radio i za crkvu u Dolu, Škripu, Supetu i Dračevici.

Da je od kista teško živjeti saznao je slikar vrlo brzo, pa bi ostavši bez posla, skupio već gotova platna i išao po čitavom otoku od mjesta do mjesta, nudeći svoje radeve često za "dvo joja i kapju uja". Za prodaju su mu vrlo važne bile "fijere" po mjestima, kada se štuje svetac zaštitnik, pa se u njegov spomen kupi i koja slika. I to ne samo na Braču. Obišao je Gospodnetić i čitavu "Vlašku", od Trogira do Makarske. Tko zna koliko njegovih slika leži po "šufitima teraferme", zaboravljene u prašini, prisjećajući se koštunjavog slikara velikih dlanova (**Sl. 20.**), kako u Solinu na Malu Gospu ili u Omišu na Gospu od Anđela, nudi svoje slike.

Sl. 20. Fotografija «Bukovca» i njegov karakteristični potpis

Osim u rodnim Postirima, Gospodnetić je mnoštvo slika prodao u Sutivanu na Braču. Razlog tome je što je slikareva sestra Veronika vodila domaćinstvo stivanskom župniku Pieru de Wiederkehru. Ovaj svećenik sin austrijskog učitelja i majke Stivanke Elene Ilić, primjetio je mnogo prije drugih nadarenost i izvornost postirskoga slikara. Poticao ga je da radi baš tako, bez intelektualnog uplitanja, istodobno pridobivši mnoge mještane da naruče kod njega kakvu sliku. Interesantno je kako u Sutivanu, barem prema dosada katalogiziranim radovima, nema niti jedna njegova "sveta slika", već su sve profanog karaktera. Kad se sjetimo da je njegov glavni promicatelj sutivanski župnik, stvar je utoliko zanimljivija. A sutivanske su slike bile vesele i prpošne, pune atmosfere malog gradića nasuprot Splitu. Nekoliko veduta Sutivana među kojima je ona "Stivan s mora-na dan sajma" pravi biser (**Sl. 21.**), odišu morem i nebom na čijem horizontu su se nanizale bijele kućice s visokim zvonikom koji lukovičastom kupolom stremi u vis, k nebu, na kojem se crtavaju dva "reoplana". Praznik je i svi brodovi su okičeni zastavicama, a velika zastava se vijori sa "stivonske crikve". To je zaustavljeni tijek prošlosti, zarobljeni događaj praznikovanja koji nam zorno predločava liriku života između dva rata. I danas izgubljeni trabakuli i bracere poput "Sv. Josipa" i "Sv. Roka", na Gospodnetićevim slikama i dalje plove koristeći vjetar i stoljetna znanja starih kapetana, nadimajući jedra pod naletima kista čudesnog naivca Pavla Gospodnetića. Nažalost, iz te faze njegova stvaralaštva sačuvalo se vrlo malo slika, a i njima je već jako teško ući u trag.

Sl. 21. Sutivan s mora na dan sajma

Posebno mjesto u Gospodnetićevu opusu zauzimaju prikazi kuća pojedinih vlasnika. Rađene isključivo po želji naručitelja prikazivale su rodne kuće bračkih stanovnika koji su ih s trudom i ljubavlju gradili i isto

tolikim ponosom, naslikane, držali u svojim domovima. I ne samo u svojim već su ih slali bližnjima u obe Amerike ili Australiju, kako bi na taj način i tamo u tuđini imali pogled na rodno ognjište. Još češće su te drage uspomene nosili sa sobom, odlazeći s otoka trbuhom za kruhom. Danas teško možemo prepostaviti koliko je takvih uradaka rasuto po svijetu.

Uz jednu od takvih slika veže se i priča o kući Petra Ivanovića u Splitu. Na naručenome platnu s naslikanom kućom stoji natpis koji glasi: "VLASTITA KUĆA U SPLITU P. IVANOVIĆA UREĐENA 1924. A NASLIKANA 1921." Naime bogati Bračanin, Petar Ivanović, povratnik iz Amerike, želio je sagraditi kuću u Splitu, u tradicionalnom stilu od tvrdog bračkog kamena. Kako je bio prijatelj sa župnikom Stivana, don Pierom Wiederkehrom, povjerio mu je svoju želju. Njega nisu interesirala toliko statika kuće ni njeni nacrti koliko mu je bilo stalo do mediteranskog ugođaju u izgledu. Želio je imati odgovarajući vanjski izgled budućeg doma koji je naumio sazidati. I naravno, koga bi stivanski župnik preporučio za ostvarenje toga sna ako ne slikara Gospodnetića. A on je, vjerojatno već imavši iskustva, potpuno shvatio što se od njega traži. Naslikao je ono čime se svakodnevno susretnao hodajući kalama primorskih gradića, pravu dalmatinsku kuću, po čijem su naslikanom predlošku graditelji kuće morali strogo paziti na njen vanjski izgled. Kad je kuća bila gotova, a kuća i danas postoji u splitskoj Radunici u Rokovoj ulici, vlasnik je tražio od slikara da napiše gore navedeni tekst. Da takve priče nisu tek «bročke gončice» «svjedoči i platno naslikano 1933.-34. godine koje prikazuje obiteljsku kuću

Sl. 22. Slika obiteljske kuće koja je putovala od Postira do Australije i natrag

pok. Nikole Šantića Facikonta iz Postira. U više navrata proveo je na teškom radu u zapadnoaustralskim rudnicima opala više od 25 godina. Tijekom jednogodišnjeg povratka rodnome kraju planirao je dotadašnjom zaradom dograditi postojeću očinsku kuću. Zbog ponovnog povratak na rad u Australiju, planirano nije mogao sam sprovesti, već je to zapalo njegovu suprugu. Izgled obiteljske kuće nakon dogradnje još dugo bi za vlasnika bila nepoznanica koja bi godinama pojačavala njegovu nostalgiju za rodnim domom. Stoga njegova supruga nalaže Gospodnetiću naslikati novonastali izgled kuće, kako bi ga poštom poslala na drugi kraj svijeta (**Sl 22.**). Slikar ne samo da vjerno bilježi svaku arhitektonsku pojedinost, nego obiteljskoj kući dodaje onu pravu dragocijenost za hranitelja u tuđini, a to je njegova obitelj. Kada je platno iz Postira stiglo u daleki Boulder u Zapadnoj Australiji, zasigurno je izmamilo osmjeh i suze, a sitni likovi četvoro čeljadi bili su i veći od kuće i stalno su blažili višegodišnje izbivanje i nedostatak obitelji. Sve do trenutka kada se s povratnikom u Postira vratilo i drago platno. A upravo nam ovo platno pomaže sigurno datirati neke « Bukovčeve » ranije radove. Njegova odlika da vrlo vjerno i minuciozno bilježi svaki detalj pomaže nam u sklopu većih arhitektonskih kompozicija kakve su vedute Postira, ali i drugih mjesta, isčitavati i pratiti svaku promjenu u pejzažu, svaku ljudsku intervenciju u prostoru i vremenu. Ako iz drugih izvora znamo za sigurnu dataciju promjene nekog arhitektonskog detalja u mjestu, onda nam to uvelike pomaže datiranje pojedinih slika za koje nema sigurne datacije.

**Sl. 23. Izgled obiteljske kuće sa Sl. 18 prije dogradnje postaje
ključem datacije za ovu sliku**

Prije opisani primjer dogradnje obiteljske kuće u Postirima koji je započeo 1930. godine, sve « Bukovčeve » vedute Postira na kojima te

dogradnje nema, sigurno određuje vrijeme nakon kojega slika nije nastala. Utoliko više, jer na brojnim kasnijim panoramama mjesta slikar promjenju u izgledu kuće uredno prikazuje. Tako sadržaj jedne slike postaje ključ datacije za neke druge (**Sl. 23.**).

Među brojnim raznovrsnim temama koje je obrađivao na svojim slikama, valja istaknuti sliku "Zdravo Marijo", rađenu prema izvornoj slici Angelus, koju je izradio Jean Francois Millet, poznati francuski slikar i grafičar, a kojega se « Bukovac » usudio kopirati (**Sl. 24.**).

Sl. 24. Zdravo Marijo, kopija prema Angelus, Jean Francois Millet

Ovu je sliku 1935/36. godine darovao Frani Matuliću Mičotu iz Postira, koji mu je niz godina kupovao boje i platna u Splitu kamo je, zbog prodaje ribe, svakodnevno odlazio. Na taj način je čino veliku uslugu slikaru štedeći ga putnih troškova prilikom povremenih nabavki potrebnog slikarskog materijala. Sigurno je tada htio pokloniti nešto što je smatrao ukusno i vrijedno, a to je za "Bukovca" bio Millet. Ne čudi što je izabrao baš ovog slikara, jer su njegove teme Gospodnetičevu senzibilitetu jako bliske. Realistički prikaz umornog ribara i težaka skoro uvijek obavljen velom romantičke, to je ono što je brački slikar tražio i našao upravo kod Milleta. A to nas upućuje kako je Gospodnetić nabavljao i čuvao fotografije, otiske, svete sličice, razglednice i općenito sve što bi mu moglo poslužiti pri slikanju. Ako je imao reprodukciju Milleta, onda je zasigurno imao reprodukcije i drugih majstora. No rijetko to čini doslovno kao kod "Zdravo Marijo", jer nisu odgovarale njegovu htjenju, sklonostima i znanju, te ih je prilagođavao kako svojim mogućnostima tako i ukusu i htjenju naručitelja.

Sl. 25. Pejzaž s prizorom lova i ribolova

Očito su prema takvim modificiranim predlošcima nastajale publici omiljene teme, među kojima spadaju bukolički pejzaži s prizorima lova i ribolova (**Sl. 25**). No Gospodnetić svoju pravu vrijednost ipak iskazuje u vlastitim kreacijama kada slika viđeno i njemu blisko. Dragocijen primjer njegova izvornoga slikarstva je i prikaz ribarskih leuta u poljudskoj uvali. Mirnoću morske površine u kojemu se odražava vremenito samostansko zdanje, remete zaveslaji ribara koji pri izvlačenju « pošte » zasigurno računaju na pripomoć sv. Ante. Pa premda koloristički odiše alpskim ozračjem, u potpunosti je zabilježena svaka pojedinost poljudske idile između dva rata. Kao i mnogo puta do sada, prizor ostaje zapreten u nestvarnome vremenu današnje neprepoznatljivosti (**Sl. 26.**).

Sl. 26. Ribari u poljudskoj uvali

Međuratno razdoblje svoga stvaralaštva zaokružuje platnom s prizorom dolaska tri Marije na Kristov grob (**Sl. 27.**). Ozbiljnost odabrane teme u potpunosti je opravdana savršenim kompozicijskim međuodnosom voluminoznih likova prvoga plana odakle nas vijugavo odvodi put u arhitektonske detalje Jeruzalema koji se ocrtavaju na jutarnjem nebu. Da se ne radi o Gospodnetiću zasigurno bi prepoznali tragove akademskog

Sl. 27. Tri Marije na Kristovu grobu

historicizma, no svejedno ne možemo previdjeti gotovo klasičnim kubističkim gradivom slagan kolorit kojim svi volumeni dobijaju začudnu punoću. Slika nastala 1939. godine nije, baš kao i ona među prvima, nikada prodana. U slikarevoj obitelji postoji priča kako se svojedobno sam Ljubo

Babić prigodom svojih putovanja Bračem, pohvalno izrazio o Gospodnetićevim slikama, možda upravo sudeći prema ovoj slici. Predosjećajući slijed teških ratnih vremena, ova slika ostala je i dan danas u obiteljskom nasljeđu kao podsjetnik na bolja vremena i kasnije nikada ponovljenog slikarskog izričaja.

Do očigledne stagnacije u plodnom stvaralaštu Pavla Gospodnetića «Bukovca» dolazi razumljivo za vrijeme drugoga svjetskoga rata. Ratno vrijeme ne samo da ne donosi posla nego mu odnosi i život najstarije kćeri Lucije, zvane Činde koja je poput oca imala umjetničkih sklonosti. Gospodnetić se u nedostatku slikarskog posla laća postolarskog zanata kako bi prehranio obitelj i olakšao užase rata. No ne i posve o čemu nam svjedoči i slika nastala u tijeku rata u vremenu fašističke okupacije Brača. Uhvaćena u trenutku odvjanja talijanskog ratnog broda od postirskoga «Velega mosta» iznad kojih izviđa avion koji, s obzirom na svoj izgled, kao da je zalutao u ovaj prizor (**Sl. 28.**). Problem dubine slike, gotovo nepremostiv kod samoukih slikara, Gospodnetić vješto rješava školskim primjerom perspektivnog skraćenja mosta i nizanja kolona u skraćenju. Na sablasnu težinu rata, na ovoj u cjelini smirenoj slici, ukazuje zlokobno sivilo broda i sićušan detalj tuđinske zastave na općinskome «štandarcu». Stidljivo joj iz pozadine parira hrvatska trobojnica, da li tek naglasak kratkotrajne nakaradne političke simbioze ili prije, znak «dišpeta» nikad slomljenog narodnoga duha.

Sl. 28. Postirska porata u tijeku talijanske okupacije

Nakon tih četiri, pet gladnih godina, nastupa opet aktivno razdoblje slikareva rada koje će neprestano trajati do smrti. U nedostatku fotografija i reprodukcija, pa i bilo kakvih drugih slika, u uvjetima poslijeratne neimaštine, Gospodnetić je bio zasut narudžbama. U početku su to često bili

portreti umrlih u tijeku ili neposredno nakon rata. Na jednom takvom još se osjeća dah predratnih vremena, ako ništa barem po tehnici koje je jedno od rijetkih ulja nakon rata (**Sl. 29.**).

Bilo je naravno i veselijih prigoda, a svaka nova ženidba nosila je posao u obliku izrade slika sakralnoga karaktera ili čak portreta mladenaca (**Sl. 30.**).

Sl. 29. Portret pokojnika izrađen prema ranijoj fotografiji

Sl. 30. Portret mladenaca

Zbog te, da je nazovemo hiperprodukcije, dolazi do pada u kvaliteti izvedbe koja je u pravilu u tehnici akvarela na kartonu, a što je opet bilo uvjetovano poslijeratnom nestošicom slikarskog materijala i pribora (**Sl. 31**).

Sl. 31. Poslijeratni akvareli s padom kvalitete

I dalje se kao glavna potka njegova stvaralaštva provlače narudžbe obiteljskih kuća i veduta zavičaja, a često i u kombinaciji. Među njima se svojom ljepotom ističe slika rađena u tehnici ulja na platnu, a prikazuje obiteljsku kuću Jelinčić-Gazdar na položaju Strančica (**Sl. 32**). Platno je asimetrično podijeljeno, na čijem je većem dijelu pogled kuće s jugo-istoka, a na manjem izgled kuće sa sjevero-zapada pa je tako kuća istovremeno sagledljiva u cijelosti. No ovo je platno i jedini pogled kojim je obuhvaćena upravo ona strana mjesta Postira s koje je Gospodnetić uvijek hvatao svoje kadrove. Kultivirani maslinik koji oplemenjuje kamenu kuću, uokviruje gusta borova šuma kroz koju vijuga danas već zaboravljeni put prema drevnome Škripu i pristup groblju sa crkvom sv. Duha čija se preslica ističe

među borovima. Baš tu podan borovine, a iznad naslikana maslinika slikar je imao svoju slikarsku « štaciju », svoj toliko puta naslikani plener.

Nije ni bio svjestan da je slikajući ovu narudžbu bilježio i dio vlastite povijesti. Djelić života punoga egzistencijalne neizvjesnosti, neizvjesnosti natopljene tutkalom i lanom i ostacima boje pod noktima. Znao je da se ta boja ispod njegovih noktiju ne razlikuje od crnoga ispod noktiju bračkih trudbenika koji ma koliko teško dolazili do zarade, nikad nisu dvojili od svoga viška naručiti sliku. Razmjer kvalitete življenja i naručenih slika upravo je obrnuto proporcionalan nego li je to slučaj danas. Upravo taj fenomen, taj podrazumijevajući odnos prema likovnome, gotovo nevjerojatna nasušna potreba oplemenjivanja prostora odabranim slikarskim temama, pa ma kakva kvaliteta da je u pitanju, ali u pravilu bez kiča naslanjajući se poglavito na sakralne teme, omogućili su Gospodnetiću slikarski kruh, pa ma koliko on kora imao. Te mrvice sa njegova slikarskoga stola i danas mnoge hrani svojom, ne toliko slikarskom, već u svakom slučaju memorijskom vrijednošću.

Sl. 32. Obiteljska kuća obitelji Jelinčić-Gazdar u postirskoj Strančici

Nisu sve naručene kuće bile naslikane tako raskošno. Često su rađene u tehnici akvarela na kartoncu ili papiru, ali je nedostatak kvalitete nadoknađivao spajanjem naslikane panorame Postira i naručiteljeve rodne kuće u jedinstven prizor (Sl. 33.). Pedesetih godina 20. stoljeća izradio je niz inačica postirskih veduta iz uobičajenoga očišta. Mještani su ih rado naručivali i kupovali, ali se unatoč neodoljivom šarmu primorskoga gradića zarobljenog između morskog plavetnila i zelenila plodne doline, na ovim akvarelima ne osjeća ona snaga kao na predratnim slikama (Sl. 34.a). Krunu tih radova svakako čini panorama Postira od gotovo tri metra dužine,

rađena tehnikom ulja na lezonitu. Radio je u poznim godinama za svoju obitelj i svojom monumentalonšću svakako zavrijeduje pažnju (**Sl. 34.b**).

Sl. 33. Isječak kombiniranog prikaza panorame i naručiteljeve rodne kuće

a b

Sl. 34.a, b. Panorame Postira iz pedesetih (a) i šezdesetih (b) godina 20. st.

U zadnjem desetljeću života vraća se opet i sakralnim temama. Naručitelji žele Leonardovu Posljednju večeru koju s lakoćom kopira (**Sl. 35.**).

Sl. 35. Posljednja večera po Leonardovu izvorniku

No, pravi izazov za njega predstavlja zadnja velika narudžba i to, impozantnoga platna sa likom zaštitnice mjesta Postira čiji kip Postirani, može se slobodno reći stoljećima, na "fijeru", na ramenima, nose u procesiji oko mjesta. Gospodnetić na sebi svojstven način gotovo u prirodnoj veličini vješto slika barokni kip Kraljice Karmelske, pridodajući mu adoraciju anđela, a u podnožju velikim slovima ispisuje uobičajni zaziv: "KRALJICE KARMELSKA MOLI ZA NAS" (**Sl. 36.**). To posljednje javno platno naslikao je 1956. godine za Grgu i Jakobinu Cukrov, a oni su ga poklonili župnoj crkvi.. Platno se od tada već 52 ljeta javno izlaže na otvorenom i zauzima središnje mjestu pri ukrašavanju okoliša crkve o svakom blagdanu Gospe Karmelske (**Sl. 37.**).

Sl. 36. Votivno platno Gospe Karmelske s detaljem datacije i potpisa

Sl. 37. «Bukovčovo» platno u ambijentu postirske fijere

Neumorno slikavši čitav svoj život približavao se zalasku života. Dobrog vida i sigurne ruke iako već zašavši u osamdesete godine i dalje marljivo slika. Jedna od njegovih posljednjih slika, bolje rečeno intimna isповијед samouka slikara, iznenađujuće odskače od njegova uobičajena rukopisa.

Sl. 38. Zalaz sunca

Prikazajući zalaz sunca i usamljenog ribiča na hridini (**Sl.38.**), Gospodnetić u maniru iskusna slikara rješava situaciju potpuno u svoju korist. Bezbroj sati, dana i godina provedenih uz paletu i platna, kraj jedne iskrene slikarske subbine, pretvorio se u tom malom "Zalazu sunca" u nemirnu slutnju i iskreno pitanje: "Koliko li je još snage i neotkrivenih želja ležalo u tom starom slikaru?" I dok se njegovo tijelo gasilo, njegov duh zaiskrio je najboljim žarom punim nepredvidivih boja.

Svoj ovozemaljski život završio je 14.12. 1967. godine, slikajući u 85-oj godini života "Posljednu večeru" (**Sl. 39.**), kako i dolikuje onome tko je naslikao toliko "svetih slika". A "Posljednja večera" je u stvari za njega bila tek početak nečeg novog.

Sl. 39. Posljednja večera, posljednja «Bukovčeva» slika

Zadnji «pengač» prošlih vremena i navjestitelj hrvatske naive

Pavao Pave Kažimir Gospodnetić zvani «Bukovac», po zanimanju žandar i stolar, a po životnom opredjeljenju samouki slikar naivac, rođen je

u Postirima na otoku Braču 27. siječnja 1892. godine gdje je i preminuo 14. prosinca 1967. godine. Cijeli život proveo je slikajući u rodnome mjestu.

Završio je pučku školu, a potom stolarski zanat, ali se primio žandarske službe u kojoj je bio tijekom Prvog svjetskog rata, poglavito u Sumartinu na Braču. Nakon sloma Austro-ugarske monarhije napušta državnu službu i od tada pa do smrti bavi se isključivo slikanjem po narudžbi od čega je živio on i njegova brojna obitelj.

Nije imao nikakvu slikarsko-umjetničku naobrazbu niti je imao susreta, poznanstava i veza s drugim umjetnicima, ali je uočljiva izvrsna tehnička razina njegovih uradaka kojih su mnogi i dan danas u dobrom stanju. Vladao je akvarelnom, uljnom i kombiniranim tehnikama, a radio je i oslike na tekstilu i drvu. Njegov likovni izraz proizilazi iz likovnoga nasleđa tadašnjeg pučkoškolskog obrazovanja, tehnološko-tehničkog umjeća stolarskoga zanata i ponajviše imitiranja dostupnih likovnih djela poglavito sakralnog sadržaja, bilo iz otočnih crkava bilo sa reprodukcija. Svoje stolarsko umijeće je koristio pri osmišljavanju, izradi i oslikavanju kompletног inventara Kristova groba i jaslica u postirskoj župnoj crkvi, pa se na taj način i kiparski izrazio, a ponekad je i sam izrađivao ukrasne okvire za svoje slike. Svoje slikarsko umijeće je shvaćao poput zanatske vještine, a slike je izrađivao uglavnom po narudžbi ili je slikao dopadljive motive koje je nudio kupcima. Kod neuspješnih narudžbi, osobito portreta ili neprodanih svidljivih motiva, često je radio preslike vodeći se ukusima i interesima kupaca. Radio je ne samo za novac, već bi često svoj rad znao naplaćivati u naturi, razmjenom dobara.

Njegov kvantitativno veliki opus, a računa se da je izradio preko 400 radova u različitim tehnikama, kvalitetom stoji uz bok drugim tadašnjim samoukim stvaraocima s početka 20. stoljeća u Dalmaciji i svakako je na

tragu začetaka naivne umjetnosti koja će u Hrvatskoj 30ih godina započeti svoj trijumfani pohod. Pavao Gospodnetić iako navjestitelj i suvremenik velikoga priznanja naivnoga umjetničkoga izraza, ostao je po strani, ne mijenjajući svoj slikarski svjetonazor od davne 1919. kada mu je datiran najraniji rad, pa sve do svoje smrti.

Njegov slikarski izričaj počiva na bitnoj odrednici narudžbe djela. Naručiocu su diktirali teme i tehniku izvedbe, a on se vješto uklapao u potrebe tržišta. Iz te bitne odrednice proizlaze i dva glavna tematska pravca, sakralni i svjetovni. Sakralni opus je usko vezan uz narudžbe koje je primao od otočnih župnih ureda ili bratovština i one su najčešće bile između dva svjetska rata. To su slike ulja na platnu većih dimenzija s više ili manje razvedenim okvirima. Upravo je ta, uvjetno rečena «javna faza» njegovih slikarskih uradaka doprinjela da se nametne i svjetovnim naručiteljima. Svjetovni naručitelji tražili su isto tako sakralne teme, ali manjih dimenzija i vrlo često u akvarelnoj tehniči, pri čemu je cijena slike bila odlučujuća.

Svjetovni opus uglavnom se odnosio na motive s prikazom rodnih mjesta ili kuća samih naručitelja koji su između dva rata bili češće u tehniči ulja na platnu, da bi iza Drugoga svjetskoga rata radio ugavnom u akvarelnoj tehniči. Uz te, u njegovu slikarskom dosegu najkvalitetnije i najizvornije uratke, paralelno su išle narudžbe pojedinačnih ili grupnih portreta sa vjenčanja ili kakve druge svečane zgode, ali najčešće su to bili posmrtnе uspomene. Nešto rijede su slike s arkadijskim pejzažima ili mrtve prirode.

Pavao Gospodnetić – Bukovac stvarao je u zadanim okvirima uvjetovanim životnim okolnostima nesvesno kao usamljeni slikarski endem u kojemu se nastavljao onaj prastari duh «pengača» srednjovjekovnih komuna, ili rascvjetali talenti «skjavonista» renesansnih gradova pa i kasnijih izvrsnih slikara dalmatinskoga podneblja, koji su imali svoje botege

i koji su ugovarali djela do najsitnijih detalja povinjavajući se željama naručitelja obilato koristeći se predlošcima. Ništa drugo, na svojoj razini, nije radio Gospodnetić i to u vremenu kada malo koji poznatiji slikari mogu živjeti isključivo od slikanja. S tim u svezi ide i gotovo nepojmljiva činjenica koliko je narudžbi primao od siromašnoga, ali nesumnjivo likovno senzibiliziranoga puka.

Njegova su djela razasuta po cijelome svijetu zajedno s braćkim iseljenicima koji su sa sobom nosili drage uspomene u Argentinu, Boliviju, Čile, SAD, Kanadu, Australiju, Novi Zeland, Južnoafričku Republiku, Italiju, Švicarsku, Njemačku, Francusku, Bosnu i Hercegovinu, Srbiju, Crnu Goru. Isto tako ih ima po cijeloj Hrvatskoj, u Zagrebu, Vrsaru, Rijeci, Osijeku, Zadru, Splitu, Dubrovniku. Najviše ih je dakako na otoku Braču, poglavito u rodnim mu Postirima.

Nažalost moramo istaći i činjenicu kako sa smrću slikara, ali i brojnih njegovih naručitelja, s vremenom polako nestaju i one nevidljive niti obostrane povezanosti između slikara i naručitelja s jedne i same slike s druge strane. Niz uspomena na događaje zbog kojih je došlo do naručivanja i nastanka slike, u nedostatku materijalne vrijednosti likovnoga djela, presudne su kako bi slika još dugo ostala sačuvana. Nedostatkom memorijske vrijednosti slike prestaju i razlozi njena postojanja, pa prijeti velika opasnost od brisanja čitava «Bukovčeva» opusa koji je danas sveden na polovicu. Zadaća je ove građe poticaj čuvanja uspomena na uspomene, jer su «Bukovčeve» slike danas ponajviše upravo to.

Pretjerano bi bilo reći kako se radi o prvom hrvatskom naivnom slikaru, ali je zasigurno jedini samouki slikar koji od svoje slikarske botege živi i uzdržava obitelj, a po broju izvedenih djela i zadanim temama koje je obrađivao sa sebi svojstvenim rukopisom kojemu nije nedostajalo

izvornosti, s pravom mu pripada mjesto zadnjeg «pengača» prošlih vremena i navjестitelja nadolazećeg fenomena hrvatske naive.

KATALOG³

1. Srce Isusovo, ulje-platno, prije 1919.g. 50/42
sign: nema
vl. Petronila Gospodnetić, Postira
2. Vojnik Jerko Šantić, ulje-platno, 1919.g. 46/70
sign.: USPOMENA SLOMA SOLUNSKOGA FRONTA SVJETSKOG RATA OD 27. 10.1916. DO 1918.
vl. Tonko Šantić – Facikonto Sremac, Postira
3. Gospe s anđelima, ulje-platno, oko 1919/20.g.
sign. nema
vl. Brtičević Gabrijel - Tambaluk, Postira
4. Mrtva priroda s voćem, ulje-platno, 1920/23.g. 64/48
sign: P.G.
vl. Brtičević Gabrijel - Tambaluk, Postira
5. Mrtva priroda s ribarima, ulje-platno, 1920/23.g.
sign: P.G.
vl. Brtičević Gabrijel - Tambaluk, Postira
6. Tvornica «Sardina» u Postirima s dolaskom ribarskih brodica, ulje-platno, 49/70, 1920/25.g.
sign: POSTIRA otok BRAČ, RIBARI SE VRAČAJU SA LOV OD SRDELA, RIBOM PRED TVORNICOM!; P.GOSPODNETIĆ
vl. Ivica Girotto, Postira
7. Starica u narodnoj nošnji sjedi s krunicom u ruci, ulje na platnu, 30/30, 1920/25.g.
sign: nema (danas ovalno uokvirena, ali izvorno priredena za kušinet, jastučić)

³ Ovaj katalog je nastao na temelju vlastita istraživanja na terenu upotpunjeno s prehodnim istraživanjima drugih autora, poglavito M. Gvozdanović. Datacije koje nisu potkrijepljene signaturom na samome djelu dane su prema kazivanju vlasnika ili pak na temelju vlastite prosudbe uzimajući u obzir povjesne okolnosti i stilske karakteristike pojedinih djela.

vl. Ivica Girotto, Postira

8. Sveti Ćiril i Metod, ulje-platno, 1920/25.g. 97/175
sign: P.GOSPODNETIĆ
vl. Župna crkva, Mirca
9. Kuća Petra Ivanovića u Splitu, ulje-platno, 1921.g. 68/55
sign: VLASTITA KUĆA U SPLITU P. IVANOVIĆA UGRAĐENA 1924. A
NASLIKANA 1921.
vl.Anka Jakšić, Split
10. Postirska riva, ulje-platno, 1923.g. (dobiveno na lutriji)
sign: P.G.
vl. Brtičević Nikola - Paramiko Tambaluk,
Postira
11. Portret Ivanke Kaliterne rođ. Marasović, ulje-platno, 1923.g., 49/39 (ovalnog oblika)
sign: nema
vl. Duje Kaliterna, Split
12. Portret Duje Kaliterna, ulje-platno,1923/24.g., 49/39 (ovalnog oblika)
sign: nema
vl. Duje Kaliterna, Split
13. Lovac i obitelj, ulje-platno, 1923/24.g. 68/54
sign: nema
vl.Duje Kaliterna, Split
14. Portret Luce Kaliterna, ulje-platno, 1923/24.g. 58/42
sign: nema
vl. Duje Kaliterna, Split
15. Dvoje staraca, ulje-platno, 1923/24.g. 74/56
sign: P. GOSPODNETIĆ
vl. Duje Kaliterna, Split
16. Zrinski i Frankopan u tamnici, ulje-platno, 1923/24.g. 98/6.
sign: ZRINSKI I FRANKOPAN U TAMNICI, P. GOSPODNETIC

vl. Duje Kaliterma, Split

17. Stivan s mora, ulje-platno, 1924/28.g. 178/60
sign: P.GOSPODNETIĆ
vl. Anka Jakšić, Split
18. Parabrod "Oplenac", ulje-platno, 1925/30.g. 76/50
sign: P.G.
vl. Obitelj Borzatti, Milna
19. Portret kapetana Mate Babarovica, ulje-platno, 1925/30.g., 40/56
sign: P.G.
vl. Obitelj Borzatti, Milna
20. Sveti Ćiril i Metod, ulje-platno, 1927.g. 89/121
sign: PRIGODOM 1100 GODINA RODENJA SV. ĆIRILA,
MILODARIMA POSTIRANA GOD. 1927.
SV. ĆIRILE, SV. METODE MOLITE ZA NAS
vl. Rimokatolički župski ured Sv. Ivana Krstitelja, crkvica Sv. Nikole,
Postira
21. Sveta Tereza, ulje-platno, 1927.g. 90/12o
sign: GOD. 1927. MILODARIMA
POSTIRANA
vl. Josip Šantić – Facikonto Puho⁴
22. Triptih: lijevo:Sv Tereza, sredina: Sv. Nikola, desno:BI. Hozana
Crnogorka, ulje-platno, 1929.g.
lijevi dio:54/116, središnji dio:97/122, desni dio:54/116,
sign. lijevi dio: P.G. sign. središnji dio: P.Gospodnetić
sign. desni dio: P.G.
vl. Rimokatolički župski ured Sv. Ivana Krstitelja, crkvica Sv. Nikole,
Postira
23. Kuća obitelji Dome Fortunić, akvarel, 1928.g. 25/20
sign: nema

⁴ Ova slika je nekad bila u crkvi Sv. Duha na mjesnom groblju

vl. Mario Matulić – Konšul, Postira

24. Gospodnja večera, ulje-platno, 1928g. 72/54
sign: GOSPODNEA VEČERA
vl. Ante Gospodnetić, Dol
25. Mrtva priroda, akvarel, 1928.g. 66/42
sign: nema
vi. Ante Gospodnetić, Dol
26. Sutivan s mora, ulje-platno, 1928.g. 167/53
sign: SUTIVAN S MORA
vi. Obitelj Definis, Sutivan
27. Sveti Roko, ulje-platno, 1928.g. 46/65
sign: nema
vi. Obitelj Definis, Sutivan
28. Posljednja večera, ulje-platno, 1929/30.g. 80/57
sign: POSLJEDNJA VEČERA
vl. Miće Dujmović, Škrip
29. Mrtva priroda, ulje-platno, 1929/30.g. 50/36
sign: nema
vl. Miće Dujmović, Škrip
30. Oh, smutno mi Bože, ulje-platno, 1929/30.g. 69/49
sign: OH, SMUTNO MI BOŽE
vl. Miće Dujmović, Škrip
31. Zajednički portret Dinka i Domine Jakšić, ulje-platno, 1930.g. 75/56
sign: nema
vl. Miće Dujmović, Škrip
32. Majka Božja s djetićem, ulje-platno 1930.g. 80/56 /dobiveno na lutriji/
sign. nema
vl. Mandica Krstulović, Škrip

33. Ciganko, ulje-platno, 1930.g. 69/44
sign: nema
vl. Dinko Krstulović, Škrip
34. Sveta Obitelj, ulje-platno, prije drugoga rata, 1930. g., 46/68
sign: Sveta Obitelj, P.Gospodnetić
vl.. Vinka Šantić - Facikonto, Postira
35. Pastirica sa kravom na paši, ulje-platno, 1930.g. 87/61
sign: P.G.
vl. Kate Marković, Postira
36. Kuća obitelji Kirigin, ulje-platno, 1930.g., /replika poslata u Ameriku/
sign: nema
vl. Baldo Kirigin, Mirca
37. Djevojke na studencu, ulje-platno, 1930/31.g. 78/50
sign: nema
vl. Ivan Marušić, Postira
38. Pod murvu u Mircima, ulje platno, 1930/32.g.
sign: nema
vl. Baldo Kirigin, Mirca
39. Sveta Tereza, ulje-platno, 1930/32.g. 55/75
sign P.G.
vl. Župna crkva, Dol
40. Kuća obitelji Radmilović, ulje-platno, 1930/35.g. 63/53
sign: P.G.
vl. Sestre Radmilović, Sutivan
41. Portret Vicka Gospodnetića, ulje-platno, 1930/35.g. 63/53
sign: nema
vl. Vicko Gospodnetić, Dol
42. Kuća u Splitu, Sedejeva 4, Split, /pročelje i začelje/, ulje-platno,
1931.g. 68/83
sign: nema
vl. Kate Marković, Postira

43. Bogorodica sa djetetom i ađelima, ulje-platno, 1931.g., l05/61
sign: nema
vl. Kate Marković, Postira
44. Bogorodica sa djetetom, ulje-platno, 1932/34.g., 46/65
sign: nema (rubni dijelovi radi oštećenja skraćeni i nanovo uokvirena)
vl. Divna Čeprnjić, Splitska
45. Kuća Nikole Šantića - Facikonto, ulje-platno, 1933/34. g., 52/33
sign: ULAZ
vl.. Vinka Šantić - Facikonto, Postira
46. Uskrsnuće, ulje-platno, 1934/35.g. 74/98
sign: Uskrsnuo nema ga ovdje!; P.GOSPODNETIĆ
vl. Vera Gospodnetić, Postira
47. Stivan s mora na dan sajma, ulje-platno, 1934/35.g. 160/53
sign: STIVAN S MORA NA DAN SAJMA
vl. dr. Radovan Vidović, Split
48. Kuća obitelji Vidović, ulje-platno, 1934/35.g. 67/42
sign: P.G.
vl. dr. Radovan Vidović, Split
49. Zdravo Marijo, ulje-platno, 1935/36.g. 65/40
sign: ZDRAVO MARIJO
vl. Ante Matulić - Mičo, Postira
50. Posljednja večera, akvarel, 1935.g. 79/36
sign: POSLJEDNJA VEČERA
vl. Šimun Hrepic, Dol
51. Trabakul Sv. Roko, ulje-platno, 1936/39.g. 74/54
sign: nema
vl. Obitelj Kačić, Sutivan
52. Trabakul Sv. Roko, ulje-platno, 1936.g.
sign: TRABAKUL SV. ROKO SUTIVAN
vl. Obitelj Vrančić, Sutivan

53. Trabakul Sveti Roko, ulje-platno, 1936/39.g.
sign: nema
vl. Obitelj Ljubetić, Split
54. Trabakul Sveti Roko, ulje-platno, 1936/39.g.
sign: nema
vl. Obitelj Dražin, Split
55. Mjesto Postira, ulje-lezonit, 1938.g. 270/60
sign: nema (uništeno)
vl. Vera Gospodnetić, Postira
56. Gospe od Andjela, ulje-platno, 1938/39.g. 43/61
sign:nema
vl. Petronila Gospodnetić, Postira
57. Zvijezda mora, ulje-platno, 1939.g. 84/67
sign: nema
vl. Pero Mihačić - Druša, Postira
58. Hrvatski grb sa zastavama i portretom Ivana Šubašića, 1939/40.g.
45/65
sign: BOG I HRVATI; Dr: IVAN ŠUBAŠIĆ PRVI BAN BANOVINE
HRVATSKE; PG.
vl. Anđelko Bižaca - Struja, Postira
59. Postira, ulje-platno, prije 1940.g.
sign: nema
vl. Katica Damjanović r. Janjiš, Supetar
60. Posljednja večera, ulje-platno, prije 1940.g. 79/61
sign: P.G.
vl. Jerko Gospodnetić , Postira
61. Zalaz sunca na jezeru, ulje-platno, prije 1940.g. 82/63
sign: nema
vl. Jerko Gospodnetić - Jeroš, Postira
62. Mrtva priroda s voćem, ulje-platno, prije 1940.g. 50/40

Sign: nema
vl. Ante Tonci Lazaneo - Bufo, Postira

63. Djevojke na zdencu, ulje-platno, prije 1940.g. 61/41
sign: nema
vl. Ante Tonci Lazaneo - Bufo, Postira
64. Bogorodica sa djetetom i anđelima, ulje-platno, prije 1940.g. 104/74
sign: nema
vl. Ante Tonci Lazaneo - Bufo, Postira
65. Prizor lova i ribolova, ulje-platno, prije 1940.g. 101/61
sign: nema
vl. Miljenko Biočina – Ture, Postira
66. Franjevački samostan sv. Ante u Poljudu, ulje-platno, prije 1940.g. 97/59
sign: FRANJEVAČI SAMOSTAN U POLJUDU, SPLIT; P.
Gospodnetić
vl. vlč. Tonci Jelinčić - Girica, Postira
67. Mjesto Postira, akvarel, prije 1940.g. 110/56
sign: nema
vl. Neda Kličinović - Belo, Postira
68. Sveta Tereza, ulje-platno, prije 1940.g.
sign:nema
vl. Neda Kličinović - Belo, Postira
69. Prizor lova i ribolova, ulje-platno, prije 1940.g. 79/59
sign: nema
vl. Damir Šantić - Žduko, Postira
70. Sveta Obitelj, ulje-platno, prije 1940.g. 98/63
sign: nema
vl. Mate Nejažmić, Postira
71. Bogorodica s dj etetom, ulje-platno, prije 1940.g. 111/79
sign: nema

vl. Ivanka Matulić - Šilić, Postira

72. Sveta Obitelj, ulje-platno, prije 1940.g. 88/65
sign: nema
vl. Meri Cvitanić - Pećor, Postira
73. Bogorodica s djetetom, ulje-platno, prije 1940.g. 91/79
sign: nema
vl. Vlade Matulić - Halaburić, Postira
74. Sveta Tereza, ulje-platno, prije 1940.g. 50/36
sign: P.G.
vl. Vlade Matulić - Halaburić, Postira
75. Sveti Antun s malim Isusom, ulje-platno, prije 1940.g. 73/53
sign: nema.
vl. Vlade Matulić - Halaburić, Postira
76. Zalaz sunca-ribari, ulje-platno, prije 1940.g. 49/39
sign: nema
vl. Josip Biočina, Postira
77. Pastirica sa kravom na, paši, ulje-platno, prije 1940.g. 67/47
sign: nema /dobiveno na lutriji/
vl. Josip Biočina, Postira
78. Panorama Milne sa rodnom kućom, ulje-platno, prije 1940.g.
sign: nema
vl. Obitelj Ivanović, Milna
79. Sveti Ivan Krstitelj, ulje-platno, prije 1940.g.
/kopija po originalu Bartolome Esteban Murillo/
sign:nema
vl. Župna crkva, Supetar
80. Skupni portret Olive, Ivana i Nikole Gospodnetić, ulje-platno, 1940.g.
60/50
sign: nema
vl. Jerko Gospodnetić - Jeroš, Postira

81. Sveta Obitelj, akvarel, 1940.g. 48/28
sign:nema
vl. Juraj Klinčić, Postira
82. Zapad sunca,ribari , ulje-platno, 1940/42.g. 73/53
sign: ZAPAD SUNCA RIBARI
vl. vlč. Tonci Jelinčić - Girica, Postira
83. Pastirica, ulje-platno, 1940/45.g.
sign: nema
vl. Petronila Gospodnetić, Postira
84. Brod Sv. Josip, ulje-šper-ploča, 1941/42,g. 66/50
sign: BROD SV. JOSIP KAPETAN JURAJ LUKSIC SUTIVAN
vl. Obitelj Jurja Lukšića, Stivan
85. Mjesto Postira, akvarel, 1941./45., 90/65
sign: MJESTO POSTIRA
vl. Jerko Jere Jelinčić - Kokić, Postira
86. Portret Duje Matulić, ulje-platno, 1944.g. 42/54
sign: nema
vl. Marko Matulić, Dol
87. Kuća pok, Ante Petkovića, akvarel, 1944/45.g. 58/42
sign: KUĆA ANTE PETKOVIĆA
vl. Tonči Petković - Bukeš, Postira
88. Posljednja večera, akvarel, 1945.g. 90/55
sign: nema
vl. Ivan Lazaneo – Fiović Šore, Postira
89. Isus u Gesematskom vrtu, akvarel, nakon 1945., 88/50
sign: ISUS U GESEMATSKOM VRTU
vl. Lovre Kalašić, Postira
90. Bogorodica sa djetetom, akvarel, nakon 1945., 77/57
sign: Majka Isusova
vl. Nalazi se u crkvici Sv. Nikole, Postira

91. Portret pok. Pave Hrepic, ulje-platno, nakon 1945., 59/72
sign: nema
vl. Ivica Hrepic, Postira
92. Smutno mi Boze, akvarel, nakon 1945., 67/52
sign: nema
vl. Kate Ravlic - Tomic, Postira
93. Bogorodica s djetetom i anđelima, akvarel, nakon 1945., 90/68
sign: nema
vl. Nikola Šantić – Koko, Postira
94. Portret Josipa Dundića, ulje-platno, nakon 1945.,
sign: nema
vl. Juraj Klinčić, Postira
95. Mrtva priroda s prošekom, akvarel, nakon 1945., 72/45
sign: nema
vl. Jerko Jere Jelinčić - Kokić, Postira
96. Sveta Obitelj, akvarel, nakon 1945.,
sign: P.G.
vl. Josip Cepernić - Pande, Postira
97. Portret pok. Stjepana Matulića, ulje-platno, nakon 1945., 49/61
sign: nema
vl. Vlade Matulić - Halaburić, Postira
98. Portret pok. Frane Matulića, akvarel, nakon 1945., 50/63
sign: nema.
vl. Vlade Matulić - Halaburić, Postira
99. Bogorodica s djetetom, akvarel, nakon 1945., 120/63
sign: nema.
vl. Miki Jelinčić - Miše, Postira
100. Uvala "Prja" s pogledom na Mosor, ulje-platno, nakon 1945., 62/44
sign: nema
vl. Tomislav Cvitanić - Vragadinac, Postira
101. Ciganka sa gitarom u pejzažu, ulje-platno, nakon 1945., 56/36

sign: nema
vl. Tomislav Cvitanić - Vragadinac, Postira

102. Mjesto Postira, akvarel, nakon 1945., 78/42
sign: P. GOSPODNETIĆ
vl. Marko Utrobičić - Brelac, Postira
103. Mrtva priroda, akvarel, nakon 1945., 52/48
sign: nema
vl. Dinko Krstulović, Škrip
104. Smutno mi Božje, ulje-platno 1946.g. 85/68
sign: SMUTNO MI BOŽE
vl. Matko Biočina – Ture, Biočina
105. Sveta Obitelj, akvarel, 1946.g. 80/50
sign: nema
vl. Jele Petković-Bukeš, Postira
106. Srce Isusovo, akvarel, 1946.g. 76/52
sign: nema
vl. Fanika Jelinčić - Kokić, Postira
107. Portret Rine i pok. Pjera Šantić, akvarel, 1946.g.,
sign: nema
vl. Rina Šantić - Gravon, Postira
108. Oluja u bračkom kanalu, akvarel, 1946.g. 75/50
sign: nema
vl. Ante Gospodnetić, Dol
109. Luka Postira-Porat, akvarel, 1947.g. 90/54
sign: P.G.
vl. Franka Matulić, Postira
110. Mrtva priroda s voćem, akvarel, 1947.g. 90/74
sign: nema
vl. Obitelj Bižaca - Ćele, pok. Pjera,
Postira

111. Bogorodica s djetetom, akvarel, 1948.g.
sign: P.G.
vl. Jozo Jurić, Postira
112. Sveta obitelj, akvarel, 1949.g. 82/40
sign: nema
vl. Mario Matulić – Konšul, Postira
113. Sveta Obitelj, akvarel, 1949.g. 54/36
sign: P.G.
vl. Obitelj Bižaca - Ćele, pok. Pjera,
Postira
114. Bogorodica s djetetom, akvarel, 1949.g. 93/74
sign: nema
vl. Janko Bižaca - Ćele, Postira
115. Sveta obitelj, akvarel, 1950.g. 94/60
sign: nema
vl. Vjeko Matulić – Konšul, Postira
116. Mjesto Postira sa rodnom kućom, akvarel, 1950.g., panorama: 82/39
rodna kuća: 10/12
sign: MJESTO POSTIRA
vl. Ante Matulić - Mičo, Postira
117. Mjesto Postira, akvarel, 1950.g. 91/46
sign: POSTIRA; P. Gospodnetić
vl. Kate Ravlić - Tomić, Postira
118. Mjesto Postira, akvarel, 1950.g. 100/61
sign: POSTIRA; P. G. (prvi vlasnik Ivo i Nina Lazaneo – Fiović)
vl. Tonči Ravlić – Tomić , Postira
119. Posljednja večera, akvarel, 1950.g. 44/28
sign: nema
vl. Kate Ravlić - Tomić, Postira
120. Bogorodica sa anđelima, akvarel, oko 1950.g.
sign: nema

vl. Ivan Lazaneo – Fiović Šore, Postira

121. Mrtva priroda s prošekom, akvarel, 1950.g.
sign: nema.
vl. Miki Šantić – Žduko Ronda, Postira
122. Gospe od zdravlja, akvarel, 1950.g. 89/68
sign: ČUDOTVORKA GOSPE OD ZDRAVLJA
vl. Katica Popović, Postira
123. Mjesto Postira, akvarel, 1950.g. 61/57
sign: nema
vl. Roko Škarić, Postira
124. Motiv iz Postira, akvarel, 1950. g. 67/51
sign: nema
vl. Mišetić Ivica, Postira
125. Sveti Josip, ulje-platno, 1950.g. 57/43,
sign: nema
vl. Petronila Gospodnetić, Postira
126. Tomića dvori, akvarel, 1950/55.g. 30/33
sign: nema
vl. Tonči Ravlić – Tomić , Postira
127. Sveta Obitelj, /prethodno bio naslikan Sv. Ivan Bosko/, ulje-platno,
1950/55.g.
sign: nema
vl. Petronila Gospodnetić, Postira
128. Andeo čuvar, akvarel, 1950/55.g. 60/43
sign: nema
vl. Janko Bižaca - Ćele, Postira
129. Pastirica, akvarel, 1951.g.
sign: nema
vl. Ivo Vlahović, Postira

130. Mjesto Postira, akvarel
sign: nema
vl. Lada Jelinčić - Gazdar
131. Mjesto Postira, akvarel, 38/67
sign: nema
vl. Ino Kalašić,
132. Bogorodica s djetetom i anđelima, akvarel, 1952.g
sign: nema
vi. Ecija Lazaneo - Fiović, Postira
133. Rodna kuća pok. Ivana Jelinčića, akvarel, 1952/53.g, 55/47
sign: P.G.
vl. Šime Jelinčić – Girica Šik, Postira
134. Postira - Podježice, ulje-platno, 1952/53.g. 100/54
sign: nema
vl. Obitelj admirala Kronje, Split
135. Majka Isusova, akvarel, 1953.g. 93/56
sign: nema
vl. Mirko Galetović – Kovoč, Postira
136. Bura u bračkom kanalu, ulje-platno, 1953/54.g. 100/54
sign: nema
vl. Obitelj admirala Kronje, Split
137. Mjesto Postira sa rodnom kućom, akvarel, 1954.g., panorama: 78/32,
rodna kuća: 21/33
sign: P.G.
vl. Ivan Marković - Kora, Postira
138. Bogorodica s djetetom, akvarel, 1954.g. 114/74
sign: nema
vl. Nikola Vlahović - Beović, Postira
139. Pejzaž sa jezerom , 1955.g. ulje-platno,
sign: nema
vl. Petronila Gospodnetić, Postira

140. Posljednja večera, ulje na platnu, 1955.g. 87/57
sign: POSLJEDNJA VEČERA, PG
vl. Brhanović Jakša, Splitska
141. Sveta Obitelj, akvarel, kupljena od pok. Nikoline Šantić 1956.g.
sign: nema
vl. Tonci Matulić, Postira
142. Posljednja večera, akvarel, 1956.g. 95/60
sign: nema
vl. Dina Janjiš, Postira
143. Gospe od Karmela, ulje-platno, 1956.g., dulj.: 330, vis. u sredini: 137,
vis. sa strane: 70,
sign: KRALJICE KARMELSKA MOLI ZA NAS, P.GOSPODNETIĆ,
1956
vl. Rimokatolički župski ured Sv. Ivana Krstitelja, Postira
144. Bogorodica s djetetom koje hrani golubove, akvarel, 1958.g. 83/47
sign: nema
vl. Tonči Drpić, Splitska
145. "Vrilo", /dio velike slike "Postira"/, posebno uokvirena ulje-lezonit,
1958.g. 86/36 sign:P.G.
vl. Petronila Gospodnetić, Postira
146. Postira - iza Râta, ulje-lezonit, 1958.g. 78/49
sign: nema
vl. dr. Ante Gospodnetić, Postira
147. Mjesto Postira, ulje-lezonit, 1959/60.g. 275/49
sign: nema
vl. dr. Ante Gospodnetić, Postira
148. Sveta Obitelj, akvarel, 1960.g. 43/48
sign: nema
vl. Ivano Matulić - Zeko, Postira
149. Novogradnja Jelinčić Josipa Filomene i sinova, ulje-platno, 1960/61.g.
118/64

sign: NOVOGRADNJA JELINČIĆ JOSIPA FILOMENE I SINOVA,
P. GOSPODNETIĆ
vl. Margita Jelinčić - Gazdar, Postira

150. Zalaz sunca, ulje-lezonit, 1960/63.g. 43/37
sign: nema
vl. Petronila Gospodnetić, Postira
151. Srce Marijino, akvarel, 1965.g.
sign: nema
vl. Petronila Gosnodnetić, Postira
152. Posljednja večera, ulje-platno, 1967.g. 76/35
sign: nema
vl. Petronila Gospodnetić, Postira

POPIS FOTOGRAFIJA

Naslovница
Sl. 1. Postira tridesetih godina 20. stoljeća
Sl. 2. Unutrašnjost postirske crkve 1925. godine.....
Sl. 3. Rodna kuća Pavla Gospodnetića Bukovca na Vrilu
Sl. 4. Vojnik Jerko Šantić, ulje-platno. 1919.g.
Sl. 5. Srce Isusovo, ulje-platno, prije 1919.g.
Sl. 6. Tvornica «Sardina» u Postirima s dolaskom ribarskih brodica, ulje-platno, iza 1920. g.
Sl. 7. Sv. Ćiril i Metod, ulje-platno, 1927.g.
Sl. 8. Sv. Nikola blagoslivlja postirske ribare, središnji dio triptiha, ulje- platno, 1929-30.
Sl. 9. Triptih sa sv. Terezom, sv. Nikolom i bl. Hosanom Crnogorkom ulje-platno, 1929-30.
Sl. 10. Sveta Obitelj
Sl. 11. Sv. Antun s Isusom
Sl. 12. Madona s djetetom
Sl. 13. Postirski i brački «Bukovac» u svome ateljeu
Sl. 14. Sv. Josip s djetetom i Isus u Gesemanskom vrtu, slike sa slikareva štafelaja u trenutku fotografiranja
Sl. 15. Panorama Postira, ulje-platno, prije 1930.
Sl. 15. Portret prvog hrvatskoga bana I. Šubašića
Sl. 17. Hrvatsko nacionalno znakovlje s portretom prvog hrvatskoga bana
Sl. 18. Kušinet sa staricom u narodnoj nošnji s krunicom

Sl. 19. Čuvari Kristova groba	
Sl. 20. Fotografija «Bukovca» i njegov karakteristični potpis	
Sl. 21. Sutivan s mora na dan sajma	
Sl. 22. Slika obiteljske kuće koja je putovala od Postira do Australije i natrag	
Sl. 23. Izgled obiteljske kuće sa Sl. 18 prije dogradnje postaje ključem datacije za ovu sliku	
Sl. 24. Zdravo Marijo, kopija prema Angelus, Jean Francois Millet	
Sl. 25. Pejzaž s prizorom lova i ribolova	
Sl. 26. Ribari u poljudskoj uvali	
Sl. 27. Tri Marije na Kristovu grobu	
Sl. 28. Postirski porat u tijeku talijanske okupacije	
Sl. 29. Portret pokojnika izrađen prema ranijoj fotografiji	
Sl. 30. Portret mlađenaca	
Sl. 31. Poslijeratni akvareli s padom kvalitete	
Sl. 32. Obiteljska kuća obitelji Jelinčić-Gazdar u postirskoj Strančici	
Sl. 33. Isječak kombiniranog prikaza panorame i naručiteljeve rodne kuće, kuća Marković	
Sl. 34.a, b. Panorame Postira iz pedesetih (a) i šezdesetih (b) godina 20. st.	
Sl. 35. Posljednja večera po Leonardovu izvorniku	
Sl. 36. Votivno platno Gospe Karmelske s detaljem datacije i potpisa	
Sl. 37. «Bukovčevo» platno u ambijentu postirske fijere	
Sl. 38. Zalaz sunca	
Sl. 39. Posljednja večera, posljednja «Bukovčeva» slika	

Popis korištene literature:

- BELAMARIĆ J., Ranokršćanska sakralna arhitektura na Braču, Ranokršćanski spomenici otoka Brača, Split 1994., 7-15.
- BELAMARIĆ J., Otok Brač, Zagreb 2005.
- BIHALJI – MERIN O., TOMAŠEVIĆ N., Enciklopedija nainve umjetnosti svijeta, Beograd 1984.
- BIOČINA M., Razvoj ribarstva, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 301-206.
- BIŽACA D., Urbanistički problemi I rješenja, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 269-282.
- BIŽACA N., Sjećanje na doktora Josipa Škarića, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 255-259.
- BUŽANČIĆ R., Rekonstrukcija konfesije ranokršćanske crkve u Postirama na Braču, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 34, Split 1994., 39-50.
- CAMBI N., Kiparstvo na Braču u antičko doba, Arheološka baština otoka Brača, Brački zbornik 21, Supetar 2004., 239-272
- CICCARELLI A., Oservazioni sull' isola della Brazza e sopra quella nobilita, Venezia 1802.
- CRKVE OTOKA BRAČA, Vodič, Postira, Župa sv. Ivana Krstitelja, Brač 1998., 43-44.
- CRNKOVIĆ V., Studije i eseji, recenzije i zapisi, interpretacije : prilozi za teoriju i povijest naive i art-brutističkih tendencija, Zagreb 2002.
- CRNKOVIĆ V., Umjetnost Hlebinske škole, Zagreb 2006.

CVITANIĆ A., (urednik) Brački statut : bračko srednjovjekovno pravo, Split 2002.

DEPOLO J. (urednik), Hrvatska naivna umjetnost, Zagreb 1992.

DEPOLO J., Studije i eseji, kritike i zapisi, polemike: 1954-1985.: o naivi, naivama i srodnim pojavama, Zagreb 2001.

DOMANČIĆ D., Srednji vijek, Kulturni spomenici otoka Brača, Brački zbornik 4, Supetar 1960., 111-160.

DOMANČIĆ D., Krsni zdenac ranokršćanske crkve u Lovrečini na Braču, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 23, Split 1983., 41-47.

DUDA B., Ivan Matij Škarić (1793-1871) – prevoditelj Sv. Pisma, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 205-218.

ETEROVIĆ I., Benediktinci na postirskom području, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 31-44.

GAMULIN G., Prema teoriji naivne umjetnosti: studije, eseji, kritike, prikazi, polemike 1961. – 1990., Zagreb 1999.

GIROTTI I., Prerada ribe I njezino značenje za Postira, 313-318.

GLAVINIĆ I., Sakralni lokaliteti, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 45-58.

GLIGO V., MOROVIĆ H., (urednici), Legende i kronike, Split 1977.

GOSPODNETIĆ J., Brač i njegovo pomorstvo, Brački zbornik 17, Supetar 1995.

GVOZDANOVIĆ M., Razgovori o naivcima. Slikar Pavao Pave Gospodnetić, Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske, 2 , Zagreb, 1979., 6-18.

GVOZDANOVIĆ M., S jugoslavenskim naivcima jučer i danas, Zagreb 1980.

JELIČIĆ J., Narteks u ranokršćanskoj arhitekturi na području istočnoga Jadrana, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 23, Split 1983., 23-34.

JELIČIĆ J., Diakonikon ranokršćanske crkve u Lovrečini na Braču, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 26, Split 1987., 33-49.

JELIČIĆ J., Kompleks ranokršćanske arhitekture u Lovrečini na Braču, Konzervatorski bilten 7. Split 1987., 1-2.

JELIČIĆ J., Ranokršćanske freske u Lovrečini na Braču, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 32, Split 1992., 133-150.

JELIČIĆ – RADONIĆ J., Lovrečina, Ranokršćanski spomenici otoka Brača, Split 1994., 28-41.

JELINČIĆ J., Matične župne knjige govore o nama, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 107-136.

JELINČIĆ T., Prvi hrvatski naivac (Pave Gospodnetić "Bukovac"), Postira, Spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981) Postira 1981., 249-254.

JUTRONIĆ A., Dujam Hranković I njegov " Opis otoka Brača " iz godine 1405., Brački zbornik 2, Split 1954., 105-116.

JUTRONIĆ A., Vicko Prodić I njegova " Cronaca dell' isola della Braza ", Starine JAZU 45, Zagreb 1955., 331-388.

JUTRONIĆ A., Naselja na otoku Braču, Kulturni spomenici otoka Brača, Brački zbornik 4, Supetar 1960., 105-116.

JUTRONIĆ A., Iz kulturne prošlosti Brača, Split 1970.

JUTRONIĆ A., Bračke teme, Split 2002.

KEČKEMET D., Likovna djela Frane Pavlova, brijaka i poštara iz sela Ložišća na otoku Braču, Čakavska rič 1, Split 1973., 101-125.

KEČKEMET D., Slikari, kipari, arhitekti : likovna umjetnost novijeg doba u Splitu : splitski umjetnici i likovni život 1945. - 1992., Split 2004.

KEČKEMET D., Uloga umjetnosti u našim primorskim mjestima, Pomorski zbornik 30, Rijeka 1992., 455-468.

KEČKEMET D., Brač : vodič kroz povijest i kulturnu baštinu, Biblioteka Brački zbornik 1, Supetar 1998.

KEČKEMET D., Otok Brač : minivodič, Split 2002.

KELEMEN B., (urednik) Seljaci i radnici, slikari i kipari između dva rata : dokumenti i pojave, Zagreb 1979.

- KOVAČIĆ V., Postira na otoku Braču – ranokršćanska crkva, Arheološki pregled 29, Ljubljana 1990., 184.
- KOVAČIĆ V., Postira, Lovrečina, Ranokršćanski spomenici otoka Brača, Split 1994., 42-51.
- KOVAČIĆ V., Mirje, Ranokršćanski spomenici otoka Brača, Split 1994., 52-56.
- LENKOVIĆ M., Samouki kipari, Zaprešić 1985.
- LENKOVIĆ M., Samouki kipari otoka Brača, Bol 1992.
- MALEKOVIĆ V., Hrvatska izvorna umjetnost, Zagreb 1973.
- MARDEŠIĆ A. V., Bratovštine, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 87-106.
- MARIN E., Starokršćanska oltarna pregrada na Mirju nedaleko od Postira, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 21, Split 1980., 85-90.
- MATULIĆ B., Brački slikar naivac Pavao Pave Gospodnetić "Bukovac", diplomski rad, Filozofski fakultet u Zadru – Odjel prirodoslovno-matematičkih i odgojnih studija u Splitu, Split 1989.,
- MATULIĆ B., Postirske Bukovac, Brački foji, ožujak 1991, Supetar 1991.
- MATULIĆ B., Povjesno-umjetnički pregled župe Postira, Turistički prospekt Turističke zajednice i župe Postira, Postira 1996.
- MIHANOVIĆ N., Nazorova mistična vizija svijeta, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 239-246.
- MIHOJEVIĆ J., Ivan Ivanišević Jurišić, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 175-192.
- MIHOJEVIĆ J., Pjesništvo jednog pomorca, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 193-205.
- MIHOJEVIĆ J., Roko Slovinić I njegov Povjesno-opisni prika Postira, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 219-235.

- PRIJATELJ K., Novi vijek, Kulturni spomenici otoka Brača, Brački zbornik 4, Supetar 1960., 161-254.
- PRIJATELJ K., Bilješka o Nikoli Lazaniću, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 171- 174.
- SUSOVSKI M. (urednik) Naivna umjetnost, Galerija primitivne umjetnosti, Zagreb 1991.
- ŠANTIĆ J., Povijest postirske župe, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 17-28.
- ŠANTIĆ J., Počeci školstva u Postirima, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 283-294.
- ŠIMUNOVIĆ P., Toponimija otoka Brača, Brački zbornik 10, Supetar – Zagreb 1972.
- ŠIMUNOVIĆ P., Postirska zemljopisna imena, Postira: spomenica u povodu 400. obljetnice osnutka župe (1581-1981), Postira 1981., 263-268.
- ŠIMUNOVIĆ P., Brač : vodič po otoku, Supetar – Zagreb 1987.
- ŠIMUNOVIĆ P., Brač : vodič po otoku, Zagreb 1997.
- VINCE R., DEPOLO J., ROGIĆ – NEHAJEV I., Čudo hrvatske naïve, Zagreb 1996.
- VLAHOVIĆ D., Postira, Hrvatska u malom, Split 2006.
- VLAHOVIĆ D., Otok Brač : jadranska arkadija, Zagreb 2007.
- VRSALOVIĆ D., Pretpovijest i stari vijek, Kulturni spomenici otoka Brača, Brački zbornik 4, Supetar 1960., 31-110.
- VRSALOVIĆ D., Povijest otoka Brača, Zagreb 2003.

Retrospektivna izložba radova (postav B. Matulć), priređena je u srpnju 1991. s tek spomenom o tom događaju u župnom listu Karmel br. 14/1992, Postira 1992.

